

RAFUIALA

DE ACELAȘ AUTOR

FRĂMĂNTĂRI, nuvele și schițe, *Editura „Librăria Națională”, Orăștie, 1912.*

GOLANII, nuvele și schițe, *Editura H. Steinberg, București, 1916.*

MĂRTURISIRE, nuvele și schițe, *Biblioteca „Căminul”, București, 1916.*

CAVALERII, roman după Mikszath, *Biblioteca „Lumina”, București, 1911.*

GURA FEMEEI, schițe după Cehov, *Biblioteca „Căminul”, București, 1916.*

POVESTEA UNUI DOR, roman după Bernhard Kellermann, *Editura I. Brănișteanu, București, 1918.*

L. REBREANU

RĂFUIALA

NUVELE ȘI SCHIȚE

„LIBRARIA UNIVERSALA LEON ALCALAY“

ALCALAY & Co.

BUCUREȘTI. — CALEA VICTORIEI No. 37

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" București

Cota U 210721

238

TOATE DREPTURILE REZERVATE*

B. C. U. "Carol I" - Bucuresti

C201902120

BIBI

OVESTE DE COPII MICI PENTRU OAMENI MARI

B I B I

Era un sgomot ciudat, fâșâit de pași, șoapte de glasuri străine, întretăiate de câte o izbucnire nerăbdătoare, apoi tăcere, apoi plânsete înăbușite.

Bibi se trezi supărat și-și frecă ochii somnoroși cu mâinele-i grăسune. O șuviță răzvrătită îi atârna tocmai pe nas, îl gâdila și-l necăjea. De aceea se porni pe scânceană. Dar se opri curând foarte mirat că nu vine nimeni să-l mulcomească. Se ridică în pătuceanul împrejmuț cu grilaj de lemn, să se uite prin odae. Nu era nimeni. Nici măcar guvernanta, uscată ca o scândură și cu un neg pe nas, pe care n'o putea suferi. Incepu iar să mârâie, dar iar încetă singur, plictisit. N'avea chef de plâns cu temei, altminteri s'ar fi pornit pe niște țipete de ar fi sculat toată casa în picioare, ca altădată. Era posomorât par'că i-ar fi dat să bea ceai de siminichie cu sare amară.

— M'a înșelat „scândura“—se gândi Bibi cu necaz văzând patul guvernantei neatins. M'a mințit aseară că se culcă și ea, și când colo... Am s'o spun măicuții!...

Și numai decât începu să cheme cu glas miorlăit:

— Măicuță!... Măicuțăăă!...

Strigând văzu pe scaunul de lângă pat niște hainenegre, așezate frumos. „Sunt noui“, își zise dânsul, căci celelalte le murdărise alaltăeri când a căzut jucându-se de-a lunecușul într'un băligar. Tocmai atunci auzi de-afară și vocea tăticului:

— Mi se pare că s'a deșteptat copilul!... Ia vezi d-ta, mamă...

Bibi se bucură că a venit mama mare, fiindcă totdeauna îi aducea câte ceva. Bunica își vârî cu băgare de seamă capul pe ușă.

— Te-am prins, te-am prins! — țipă Bibi crezând că mama mare se joacă de-a ascunselea.

Bunica însă era albă ca varul la față. Numai gropile ochilor îi erau roșii și arse. Veni la patul lui Bibi, îl privi mută, îl luă în brațe și-l sărută pe păr și pe obraji. Bibi simți că l'a muiat de lacrimi și, cuprinzând-o de gât, îi zise:

— De ce plângi, mamă mare?... Te-a certat măicuța?

Bătrâna hohotea de plâns și-l săruta cu foc, iar copilul se gândea foarte grav de ce s'o fi ciorovăind mereu măicuța cu mama mare? Și deoarece bunica plângea din ce în ce mai avan, începu să plângă și el cu tot dinadinsul. Astfel îi găsi tăticul, care-l os-toi cu glas înneecat:

— Fii cuminte, Bibi... Nu trebuie să plângi înțelegi... Dumnezeu nu vrea să plângi...

Bibi se potoli, iar tăticul, plecând, șopti bunicăi:

— Ce copil simțitor!... A rămas și el singur...

În vreme ce mama mare îl spăla și-l îmbrăca, Bibi se gândea într'una: Ce-o fi vrând să-mi ascundă, ce s'o fi întâmplat? Și apoi întrebă deodată:

— Mamă mare, a murit măicuța?

Bunica încremeni o clipă, pe urmă îl strânse în brațe cu ochii scăldați în lacrimi, fără să poată rosti un cuvânt.

Ori a murit, ori mi-a făcut un frățior—își zise copilul puțin dumerit. De vre-o săptămână măicuța stătea mereu în pat, doctorul cu barbă venea în fiecare zi, iar tăticul spunea că nu e voie să intre la măicuța, că e bolnavă rău și să fie cuminte, să se joace frumos. Bibi repede s'a lăudat la copiii băcanului de peste drum că măicuța lui e bolnavă, dar

Mandy i-a spus că dacă nu-l lasă s'o vadă, atunci desigur îi face un frățior. Mandy era mai mare și știa bine, căci mama lui mereu îi făcea frățiori și surioare...

După ce l'a gătit frumos, bunica l'a învățat să stea liniștit, că ea trebuie să vadă de casă deoarece guvernanta e prin oraș după cumpărături. Si l'a lăsat singur.

Bibi s'a repezit îndată la fereastră. Dacă-i doliu la poartă e sigur că a murit măicuța. Văzu niște oameni mânioși cari bocăneau cu ciocanele și întindeau cearceafuri negre. În mijlocul curții erau câteva sfeșnice mari de argint fără lumânări.

— A murit măicuța—își zise Bibi tremurând ușor de mândrie că toți copiii din mahala o să-l învidieze.

Măicuța îi spusese lui odată că pe morți îi pune în groapă și-i acopere cu pământ. Dar Bibi nu credea. Măicuța de altfel numai minciuni îi spune ca să-l sperie să fie cuminte. Mereu zice că-l vinde la țigani, când plânge, și totnu l'a dat, măcar că de câte ori n'au fost țigani prin curte și l'ar fi putut vinde... Așa-i măicuța, toată ziua era cu gura pe dânsul: „la seama, Bibi, să nu cazi; să nu eși din curte, Bibi, că te calcă vre-o trăsură; stai frumos la masă, Bibi; nu te scobi în nas, Bibi“.

Stătu multă vreme la geam, cu degetul în gură. Vedea mereu intrând și eșind o droaie de străini. În sfârșit plecă, grăbit și tăticul. Pe Bibi îl cuprinse acum o dorință mare de-a fi mai aproape de oamenii cu ciocanele și cu sfeșnicele. Măicuța nu mai are să-l certe, că-i moartă, iar de mama mare nu-i e frică. Deschise ușa încetșor, trecu prin sufragerie, unde nu era nimeni, și se strecură prin antreu, printre o mulțime de lume necunoscută care nici nu-l luă în seamă...

Admirația pentru lucrători îi scăzu însă curând, când peste drum, pe trotuar, zări pe copiii băcanului care se uitau cu jind la poarta cernită. În câteva clipe Bibi îi aduse în curte, le povesti că măicuța a murit, le arată sfeșnicele și copiii înghițeau în sec de emoție. Apoi se învoiră cu toții să se joace de-a mortul. Bibi se întinse pe jos, iar ceilalți îl bociră cu o însuflețire copilărească. Pe urmă trecu Mandy la rând să facă pe mortul și ceilalți îl înhățară de picioare să-l târască spre fundul curții unde era cimitirul. Bibi, reprezentând muzica militară, pășea în fruntea lor cu mâinile pâlnie la gură și urla din răputeri un marș funebru improvizat... Cortegiul însă n'apucă să ajungă la cimitir căci între timp sosi din oraș guvernanta,

care, scandalizată, goni copiii, iar pe Bibi îl ocări că și-a murdărit hainele noi și-l porni binișor în casă...

Până după amiază Bibi a stat închis în odaie mângâindu-se cu calul de lemn căruia îi rupsese coada și căruia acum i-a scos ochii ca să vadă dacă nu curge sânge.

După masă veni guvernanta și-l duse la măicuța.

Odaia măicuții era par'că mai frumoasă. Se scosese toată mobila și 'n mijloc erau niște trepte și pe trepte un pat ciudat și 'n patul acesta era măicuța, galbenă, îmbrăcată într'o rochie albă de dantele, cu ochii închiși, cu mâinile încrucișate pe piept, învălită cu o pânză subțire și albă ca hârtia, care atârna până jos. Și în sfeșnicele cele mari ardeau lumânări groase. Și pe trepte flori multe risipite și coroane cu panglici în toate culorile. Și un miros bun și un fum albăstriu care-l zgâria în gât...

Guvernanta îl sui pe trepte și-i șopti să stea în genunchi, iar Bibi se uită să vadă dacă măicuța se mișcă, aducându-și aminte că Mandy, când făcuse pe mortul, mereu dăduse din picioare.

În odaie erau mulți străini și multe cucoane cu batistele în mână. Toți priveau posomorâți pe măicuța și vorbeau, dar așa de

încet că nu se auzea decât un mormăit prelung. Cucoanele își suflau mereu nasul, unele plângeau domol, iar altele se ștergeau la ochi ca să-i roșească și să pară că plâng...

A doua zi toată lumea părea zăpăcită și nimeni nu s'a mai sinchisit mult de dânsul. Astfel apoi a putut să adune în tihnă toți copiii de pe uliță, să discute și să vază cu de-amănuntul dricul, caii împopoțonați și pe oamenii cei mânioși de eri, care acuma erau îmbrăcați în haine cu șireturi, pălării caraghioase și mănuși albe.

Mama mare l'a luat și pe el la cimitir într'o trăsură cu coșul ridicat. Ii părea foarte rău că-i coșul ridicat și nu-l pot vedea copiii, dar mai ales că n'a fost muzică militară și soldați.

Bibi s'a mirat însă mult când a băgat de seamă că se întorc dela cimitir fără măicuța. Asta n'o mai înțelegea. Adică măicuța rămâne cu adevărat în groapă? Dar atunci el cum rămâne? Cine-a mai văzut copil fără măicuță? Ca să lămurească chestia aceasta, întrebă brusc pe mama mare:

— Măicuța când vine acasă dela cimitir?

Bunica iar plânse cu hohot și-l umplu de lacrimi și de sărutări:

— Nu mai vine măicuța, mititelu mării...
Tu nu mai ai măicuță...

Bibi se posomorî... Asta nu se poate! Și începu să bocească:

— Vreau să mă duc la măicuța...

Câteva zile Bibi a fost foarte stânjenit. Pe urmă s'a împăcat. De unde înainte copiii băcanului nu puteau veni la dânsul decât pe furis și nici el nu se putea duce pela ei, acum toată ziua erau împreună. Tăticul îi dădea voe. Numai guvernanta se făcuse mai rea, îl bruftuluia și-l amenința c'o să-i rupă urechile.

Bibi se mai gândea uneori la măicuța, mai ales seara și când ploua. Și atunci plângea... Guvernanta îl zgâlțâia și-l întreba ce-i lipsește, dar el nu voia să-i spună că i-e dor de măicuța. Dimineața însă îi părea bine că nu-i măicuța, fiindcă nu-l mai spăla nimeni cu săpun să-l usture ochii.

Cu tăticul o ducea acum foarte bine. Ii făgăduia mereu că are să-i cumpere fel de fel de jucării și bunătăți, nu-l certa niciodată, iar seara se jucau și făceau împreună câte și mai câte nebunii.

Intr'o zi apoi tăticul îl luă pe genunchi și-l întrebă:

— Ce zici Bibi, să-ți cumpăr o măicuță nouă?

Copilul se gândi puțin și răspunse:

— Vreau, dar să-mi cumperi și ghetе și un cal adevărat...

Pe urmă tătîcul veni cu o doamnă cu rochia roşie şi cu ochelari pe nas, şi-i zise:

— Uite, Bibi, asta va fi de-acumă măicuţa ta!

Bibi o privi bosumflat. Nu-i plăcea, deşi doamna îi zâmbea foarte dulce şi dădea mereu să-l mângâie pe păr.

— Vrei, micuţule, să fiu eu măicuţa ta!

Bibi răspunse scurt şi morocănos:

— Nu!

Tătîcul a rîs, iar doamna cu ochelari a zâmbit acru şi a zis:

— Are să se obişnuiască cu mine şi are să mă iubească, sunt sigură... Nu-ţi închipui cât îmi sunt de dragi copiii!...

Peste cîtva timp apoi Bibi a văzut că doamna cu ochelari a venit şi s'a aşezat deabinelea în casă. La masă şedea în locul măicuţii, dormea în patul măicuţii şi-i spunea într'una că ea e măicuţa. Bibi o ura ca şi pe guvernantă, dar tătîcul o iubea, mereu o mângâia, îi zicea „Mico” şi o pupa pînă-i cădeau ochelarii. Prost mai e tătîcul!—îşi zicea Bibi, neputînd înţelege cum poate să-i fie dragă o cucoană cu ochelari.

Incetul cu incetul însă Bibi s'a obişnuit şi cu doamna aceasta, cum s'a obişnuit şi cu guvernanta. Il mai ocăra ea uneori, dar îl lăsa în voe să alerge, să se joace de dimineaţă

până seara. Guvernantei îi dădu drumul, ceea ce pe Bibi l'a bucurat, fiindcă „seândura“ tot îl mai necăjea și-l certa din când în când.

S'a întâmplat însă că odată Bibi a venit acasă dela copii mai târziu. Tăticul venise dela birou și-l căutase și se înfuriase că copilul s'a făcut o haimana. L'a dojenit aspru și Bibi tremura ca varga că o să mănânce și bătaie. Și tocmai atunci a sărit și doamna cu ochelari cu gura:

— E un copil foarte rău crescut... Toată ziulica nu-l poți strânge de pe uliți... Eu degeaba îl învăț, că nu mă ascultă...

— Nu ți-e rușine Bibi să nu ascuți pe măicuța noastră?—a zis tăticul indignat. Te rog, Mico, să-l pedepsești când nu te-o mai asculta! Să fii foarte severă cu dânsul, te rog!...

Și din seara aceea Bibi a dus-o rău de tot. Doamna nu-i mai dădea voie să iasă din curte, iar când eșea fără voie, îl huiduia și-l trăgea de urechi. Și-a făcut chiar o nuelușă cu care-l pleznea de câte ori se întâmpla să greșească. Și nuelușa ustura strașnic. Bibi mârâia și se gândea să-i spună tăticului cum îl bate doamna cu ochelari. Dar îi era frică să nu-l bată pe urmă și mai rău, căci în fața tăticului îl alinta și-i vorbea blând: puiule și micule și drăguțele... Mângâierile acestea par'că îl dureau pe Bibi mai mult decât nuelușa...

Uneori doamna cu ochelari totuși dădea voe copiilor de peste drum să mai vie să se joace. Bibi nu mai avea chef de jocuri ca odinioară. Se făcuse posac și trist. O singură dată a putut-o tuli și el la copiii băcanului. Și băcănița, văzându-l abătut, l'a întrebat:

— Care măicuță-i mai bună, Bibi, cea moartă ori asta?

Bibi a răspuns îngândurat, posomorât:

— Cea moartă era bună, dar era cam mincinoasă, că mereu zicea c'o să mă bată și tot nu m'a bătut niciodată. Asta însă cum zice, cum dă...

Glasul îi tremura. Simțea că și acuma, acasă, îl aștepta nuelușa...

CÂNTECUL IUBIRII

CÂNTECUL IUBIRII

Prin geamurile petecite se strecoară leneșe cele din urmă tremurări ale amurgului. Lumina ruginie pătrunde în casă din ce în ce mai cernită, umplând odăița cu umbre deșirate. În vatră flacările roșcate pâlپاie domol, se preling ca niște limbi de șarpe în jurul ceunașului funinginit în care apa de mămăligă hohotește înăbușit. Adieri răcoroase rătăcesc pe sub pereții coșcovi, se furișează înlăuntru și 'nvălmășesc, câte-o clipă, jocul blajin al focului...

Pe prichiciul cuptorului moș Costan șade pipernicit și tăcut, cu privirile pribege, cu gândurile cine știe unde. În fața lui, Ileana, o fetișcană ca un bobocel înrouat, răsucește repede, repede, firul subțirel de in.

— Spune, tăticule... mai spune!... bâlbâie fata cu glas moale, care, în liniștea înserării, răsună întocmai ca un fâșâit ușor de aripi.

Barba bătută de brumă a moșneagului tre-

mură o leacă. Se uită galeș, pe sub gene, la Ileana, pe care lumina trandafirie a flacărilor o învăluie într'o haină scumpă din povești, apoi cu voce lină, cu ochii închiși, par'c'ar citi în carte vremile trecute, începe...

...Uite... era fetișcană, ia așa ca tine. O guriță cât o cireașă coaptă și doi ochi albaștri cum e cerul când e mai limpede. Și cum râdea, cum râdea! Iți fura inima.

A trecut potop de vreme de-atunci, dar îmi aduc aminte de ea par'că numai eri așa fi văzut-o. Mai știi? Poate îmi furase și mie inima.

Eram pe-atunci ostaș tânăr și slujeam în Italia, într'un orașel ca o grădiniță de flori... C'atunci așa era lumea. Te prindea la oaste, te ducea prin câte și mai câte țări străine ș'acolo te ținea cu zecile de ani. Plecai tânăr de-acasă, fără urmă de mustăcioară pe sub nas, și te întorceai bătrân, bărbos și toropit, de abia-abia te mai cunoștea cineva în sat... Așa era lumea și pace...

Ea o fi avu atunci vre-o șaptesprezece ani, dar era chipeșă ca un flăcău și frumoasă, hei, frumoasă ca floarea spinului la începutul primăverii. Avea un nume hăt ciudat... dar noi o poreclisem Minodoța, și Minodora i-am zis cât a umblat printre noi. Ședea într'o cocioabă dărăpănată, în afară de oraș, chiar

în preajma lagărului nostru, cu mă-sa dimpreună, o femeie nevoiașă ca vai de ea.. Fata trebuia să zorească ziua-noaptea ca să câștige de-ale gurii. Alerga și se sfărâma neconținut printre noi, cu un coș plin de plăcinte, de cozonaci, de covrigi și alte bunătăți d'al-d'astea. Și noi, oricât de necăjiți eram, cum-păram totdeauna și-i goleam coșul, de ne era foame, de nu ne era, numai s'o vedem veselă... Căci cum râdea fata aceea, cum râdea!...

Apoi vezi, așa trecea vremea. Când în slujbă, când slobozi, cum se nimerea.

Și-mi venise odată rândul de sentinelă. Era toamna târzie. Sufla un dușman de vânt, aspru și friguros, de par'că-ți ciupea obrajii cu clește înfierbântate. Și prin văzduh ce-tele negre de nouri se vrăjmășeau ca niște balauri. Eu, ca să nu mă cutropească somnul, umblam de colo până colo, mai tropăiam, mai căscam, ca omul cu urātu 'n spate. Și-un întuneric ca acela, de nu-ți vedeai nici mâna... Numai dintr'o parte pătrundea prin beznă un firicel de lumină galbenă ca fața unui om mort. Licărirea aceasta însă tremura din ce în ce mai slăbită, uneori se sfârșea de tot, apoi iar răsărea dar mai stinsă și mai potolită par'că... Acolo ședea Minodora. Într'o vreme, clipocind așa cu ochii deschiși ca

epurele, mi se păru că aud ceva sgomot dinspre lagăr, ca și când s'ar fi apropiat cineva încetinel, pe-a furișul. Imi sgâiam ochii cât puteam ca să deosebesc câtuș de puțin, dar întunecul era așa de gros, par'că eram într'un sac.

— Stai! Cine-i? — strigai, însă nimeni nu îmi răspunse. Bageamami s'a năzărit—îmi zisei atunci, și prinsei iarăș a mișca. Dar de abia trecu o vreme, cât să-ți aprinzi luleaua și zgomotul de adineaori se auzi din nou, acuma mai aproape și mai deslușit.

— Cine-i? — zic. Cine-i, că trag.

— Sst... sst! — șopti cineva întocmai la spatele meu, eu sânt.

— Feldrihan Luca... tu ești? Incotro?

— Mai domol, bre,—făcu el răgușit, — să nu te audă... Mă duc...

N'am putut înțelege unde spunea că merge, căci o tivise repede spre casa cu lumină.

Nu mai știu cum s'a făcut, cum nu s'a făcut, dar în clipa următoare m'am pomenit și eu pe urma lui Luca. Alergam ca un smintit prin tufișurile desfrunzite. Rămurelele vlaguite mă plezneau peste ochi, dar eu nu simțeam nimic. Un singur gând îmi rodea sufletul, ca și cum roade cariul în grindă: Luca se duce la Minodora. În răstimpuri totuș mă

opream și ascultam. Înaintea mea auzeam pașii târâți, repezi, ai lui Luca.

Nu-mi pot da seama cât am alergat așa... Mie mi s'a părut un veac întreg. În sfârșit însă, deodată îmi răsări în față un ochiu de lumină, care mă pironi locului. Ascultai cu băgare de seamă, dar afară de ciocotele inimii mele, acum nu mai auzeam nimic... Mai trecu o clipă, două, apoi un ciocănit slab în geam, îmi izbi urechile. Ferestruia se deschise lin, în pervaz se ivi căpșorul Mino-dorei. Câteva vorbe întretăiate, rostite în fugă, bâjbâiră o leacă prin întuneric, și repede, par'că le-ar fi tăiat cu săcurea, se stinseră și fereastra se închise. Pe semne Luca intrase în casă...

Un vânt rece, ca ghița, prinse a bate din spre cocioabă. Simțeam cum mi se strecoară prin carne, prin oase, cum îmi vâjâie în inimă să mi-o crape. S'apoi de odată mă dezmeticii. Imi veni în minte slujba și mă întorsei repede la locul meu. Mare noroc că n'a dat nimeni peste mine cât am lipsit. În curând fusei schimbat, dar în noaptea aceea n'am închis ochii nici o clipă.

M'am mai sbătut eu ce m'am sbătut, cu gândurile mele de băiat aprins, dar în sfârșit ce aveam să fac? Am tăcut... A trecut o

zi, au trecut mai multe, dar nimeni, vezi bine, nu bănuia nimic. Fetita tot printre noi, și mai veselă, s'o sorbi cu ochii...

Apoi... pe semne așa a fost să fie.

În vremea aceea ne venise la companie un locotenent nou, să fi avut douăzeci de ani, bun și frumusețel ca un fagure de miere. Cum văzu dânsul pe Minodora, cum o îndrăgi foc și prinse a o lua mai cu glume, mai cu vorbe dulci... cum fac feciorii... Dar fetișcana numai râdea de el și-l îmbia cu plăcinte. Și băiatul tot mai zăpăcit, și fata mai rece. Îl vedeam adeseori șoptindu-i la ureche te miri ce, dar nu! Minodora râdea și cu dânsul, ca și cu ceilalți, și atâta...

Intr'o zi însă, nu-mi aduc aminte cum, locotenentul nostru și-a luat inima în dinți și a sărutat pe Minodora. A strâns-o în brațe și a sărutat-o drept pe buze, acolo, dinaintea noastră... a sărutat-o, ei cum îți spun. Fata îi trânti în cap coșul cu plăcinte, plânse, blestemă... dar ce se sinchisea el de aceea? A sărutat-o și gata. Iar noi râdeam... râdeam să ne prăpădim, ca netoții. Știu eu de ce râdeam? Poate de necaz că n'am sărutat-o noi, poate de bucurie că totuș a sărutat-o cineva. S'am băgat de seamă că și Luca râdea ca ceilalți. Dar când s'a depărtat locotenentul, iarăș am văzut bine cum i s'au încleștat pum-

nii, cum a scrâșnit din dinți ca o fiară și cum a mormăit în sine sâsâind...

A mai trecut ce-a mai trecut și iarăș mi-a venit rândul de slujbă. Minodora par'că uitase sărutarea cu pricina. Ba, în cele din urmă, prinse a face ochi dulci locotenentului, știi, cum fac femeile când vreau să scoată pe bărbat din minți. De vre-o două ori locotenentul a îmbrățișat-o... a îmbrățișat-o și a strâns-o cum se cade, și fata nu s'a mai supărat, ci râdea și râdea... Hm! Dar totuș mi se părea că râsul acela e prea prefăcut, prea sună a sec... Vezi, eu știam ce știam.

S'așa, cum zic, mă puse iar de sentinelă, și încă Dumnezeu știe cum, iar la locul de altădată. Era tocmai în preajma Crăciunului, și turna o ploaie amestecată cu omăt, gata-gata să te înece. M'am oploșit în gheretă, iar acolo, scutit de umezeală, prinse să mi se îngreuneze capul.

Clipeam de-abinelea, când, de odată, un bocănit scurt în spatele gheretei, mă făcu să sar ca fript. Dădui să ies și mă lovii față în față cu ofițerul de inspecție.

— Cine-a trecut adineaori pe aici?... se răsti ofițerul la mine.

— Să trăiți, dom' căpitan, nimeni.

— Nimeni? urlă căpitanul. Nimeni? Minți hoțule, minți ca un câine! Eu cu ochii mei

am văzut strecurându-se un om pe-aici, către casă... Ai dormit, câine! Ei, las' că te învăț eu.

În clipa aceea par'că vedeam înaintea mea pe Luca. El, numai el trebuie să fie. Și, fără să vreau, bolborosii printre dinți: „Sărmanul băiat!“

După o scurtă șovăire, căpitanul porni repede înainte. „Hai!“ zise către mine și ceilalți doi ostași ce-l însoțeau, și ne îndreptăram grăbiți spre cocioaba în care ședea Minodora. Din ferestrele mici, scofâlcite, izvorau și acum două fuiorașe de lumină roșiatică, întocmai ca niște țâșniri de sânge. Ajunserăm gâfâind în preajma casei și ne oprirăm. Eram patru cu ofițerul. Părea că din casă se aud oftări, plânsete înăbușite.

Incetinel ne târârăm până sub streășină. Căpitanul se ridică în vârful picioarelor și se uită prin geam. Un glas scâncit de femeie răsună de odată ca o horcăire de moarte: „Ce faci, dragul meu, ce faci!... Minodoro, unde ești?... Vino lângă mine... Vino!“

În lumina scăzută a ferestrei văzui deslușit că fața căpitanului încremenește și se albește ca giulgiul.

— Hai! Înăuntru!—porunci răgușit ofițerul și ne opintirăm fuga spre ușa, care, într-o clipă, fu ridicată din țâțâni.

— Când ne-am pomenit în mijlocul casei, ne-a cuprins spaima de ce-am văzut. Jos, lângă vatră, încolăcit și schimonosit, zăcea locotenentul nostru, locotenentul care sărutase pe Minodora. Din gât îi bolbocea gărlă sângele. Când și când găfâia înecat. Iar ochii cei de cărbune, ieșiți din orbite, luceau ca două globuri de marmură... La masă, așezat pe lavită, cu fruntea răzimată în palme, Luca privea ca un lup flămând la locotenentul care se lupta cu moartea.

— Mă!... Mă!... ticălosule, tâlharule!—urlă deodată căpitanul și se asvârli sălbatec asupra lui Luca.

Feciorul ridică fruntea, se uită o clipă la noi și nu zise nimic. Nu s'a împotrivit, nu s'a apărat. Ghionturile căpitanului cădeau ploaie peste capul lui, peste obraji, dar el nu scoase nici un glas de durere. Răbda loviturile, par'c'ar fi fost un morman de piatră, până-l podidi sângele pe gură și pe nas și se rostogoli amețit la pământ...

Și iac' așa săraca Minodora... De-atunci nu am mai văzut-o printre noi... Săraca!... Da-i mult de-atunci, tare mult... Și totuș când îmi aduc aminte de dânsa, mi se pare că numai eri s'a întâmplat...

Noaptea se revărsase domol, pe nesimțite

și învăluisese pământul în haină de jale. Spuza de stele tresărea sfioasă în văzduhul mohorât. Susurul înăbușit al frunzelor legănate de răveneala nopții pătrundea în casă ca un glas tânguit care vine de departe și se stinge.

Fusul Ilenii nu se mai învârte. Iar în ochii ei albaștri, la lumina rumenă a focului din vatră, isvorește un bob de mărgăritar, licărește o clipă, apoi se rostogolește la vale peste obraji ca laptele...

NOROCUL

NOROCUL

I

În clipa când eși pe poarta ministerului, se repezi la dânsul un piciu funinginit și zdrențaros urlând desperat „ediția specială—tragerea loteriei statului“.

— Imi sare norocul în cale! — își zise Ion Mititelu cuprins îndată de o tulburare ciudată. Băete! Ia dă 'ncoace...

Nu putu sfârși. Emoția îl strângea de gât, îi stinse glasul. Dădu gologanul și luă foaia, tremurând ca o fată când îi vine un pețitor. Avu atunci un moment de șovăire vrând să-și arunce ochii, să vadă dacă... Dar își stăpâni repede curiozitatea gândindu-se că se cuvine să împartă cu nevastă-sa și bucuria cea mare precum împarte de atâția amar de ani toate mizeriile. Indoi frumos ziarul, îl vârî cu băgare de seamă în buzunar și porni spre casă cu fața strălucitoare de sudoare și de nădejde.

Era copist. Avea nouă ani de serviciu, cinci copii și multă sărăcie. Speranțe de înaintare

însă nu mai avea de mult. Se mai ruga Atotputernicului seara și dimineța numai să-l scape de calicie, să-l ferească de odrasle noi și să dea sănătate celor pe care i-a hărăzit. Cel mai mult dorea totuș să se scuture de nevoi. Deaceea juca la loterie cu o patimă dârză. S'a lăsat și de tutun ca să poată plăti lozurile, să nu piarză prilejul de-a pune mâna pe câștigul cel mare.

A mai avut și alte presimțiri că în sfârșit s'a procopsit, dar ca acuma niciodată. Merghând grăbit, muncit de emoție și de-o fericire caldă, mereu i se părea că-l arde ziarul în buzunar. Iși pipăia haina cu teamă ca și când în buzunarul din stânga s'ar fi înghesuit tot viitorul, toată viața lui. Iși aducea aminte semnele bune și multe care i-au prevestit norocul și mai ales țigănușul pe care par'că Dumnezeu i l'a trimis cu bucuria cea mare. Era sigur și siguranța îl mângâia și-l înălța.

Găsi pe nevastă-sa bosumflată, ceeace iar i se păru semn bun. O chema Marieta. Durdule, cu picioarele scurte și groase, făcută parcă înadins pentru a fi mamă fecundă. Gătise. Pe tâmple îi curgeau nădușeli unsuroase. Târnuise pe băiatul cel mai mare care plângea înfundat într'un colț, în vreme ce ceilalți trei râdeau provocători, iar al cincilea țocăia cu lăcomie la sânul mării.

Masa nu era gata. Fiindcă bărbatul de obicei înjura când nu afla mâncarea pusă, Marieta vru să i-o ia înainte și începu să-și blesteme soarta, care...

— Ia mai las-o 'ncolo de masă!—zise Ion Mititelu cu glasul înduișat. De-o vrea Dumnezeu n'ai să te mai prăjești de-acuma pe la bucătărie...

Toată fața îi zâmbea. Femeea îl privi câteva clipe uluită, apoi pricepu și se închină repede de vre-o zece ori, murmurând cu ochii lăcrămați:

— Slavă ție Doamne!... Slavă...

Și îndată, cu altă voce:

— Cât? Cât?

— Mult?... Adică ce să mai întreb?...

Bine c'a dat bunul Dumnezeu... Slavă ție Maică Precistă!—bolborosi Marieta închinându-se cu și mai mare evlavie...

— Stai, nu te pripzi... Adă lozul, să vedem mai bine!—zise bărbatul stăpânindu-și firea, căci încrederea femeii îl măgulea.

Știa dânsul numerele prea bine. Și noaptea le visa. Le știau și copiii toți, chiar și vecinii. Căci de vre-o trei ani țineau acelaș loz în nădejdea că doar se va milostivi Dumnezeu... Acuma însă voia mai multă solemnitate, acuma când e sigur... Simțea nevoia să guste plăcerea toată, până 'n fund....

Venind de grabă cu lozul, Marieta îl dojeni:

— Vezi, cât ți-am bătut eu capul, măi bărbate, să ținem numărul întreg... N'ai vrut. Nu și nu. Te-ai calicit... Ei, acu poftim de împarte câștigul cu cine știe cine, în loc să ne rămâie nouă toți bănișorii!...

Bărbatul îi dădea dreptate în gând: Vorbește bine femeia, am făcut prostia, de... Acuma s'a isprăvit...

Dădură tacâmurile la o parte și Mititelu întinse ziarul pe masă. În aceeași clipă însă simți o săgeată în inimă. Iși aruncase ochii acolo unde trebuia să fie numărul lor. Și par'că nu era. Li bătea sângele cumplit. Ceva începea să se dărâme în sufletul omului. Dar se mai agăță de carul nădejzii, înfricoșat să nu se prăbușească în prăpastia ce-l amenința.

— Vezi pe la sfârșit, că numărul nostru e mare,—zise Marieta nerăbdătoare, suflând greu.

— Fă bine și nu-ți mai vârî nasul!—mormăi bărbatul cu glas schimbat.

Indoiala îl rodea și-și înfigea unghiile din ce în ce mai adânc în sufletul lui. O nădejde cât un fir de păr însă tot îl mai îndemna să stăruie. Cine știe? Se vor fi încurcat numerele... Poate să se întâmple o minune...

Il podidiră sudorile pe frunte și în palme.

Cu cât se apropia spre sfârșitul listei, cu atât amărăciunea îi umplea gura și inima. Apoi deodată îl cuprinse o furie năpraznică.

— Da ce, nu mai mâncăm? — se răsti dânsul. Ce-ai înțepenit aici ca un prapur?... Mă ții flămând și frânt de trudă, par'c'aș fi câinele vostru... Asta-i viața mea!...

Marieta înțelese, îngălbeni, pe urmă într'o clipă o încinse mânia și pe ea și izbucni:

— Vii dela birou cu țicneli în creier ș'acu vrei să-ți verși necazul pe mine... Oho, că-te-am suferit eu dela tine... Mâncate-ar relele și primejdiile!

— Ho! Ho! că uite-acu vezi pe dracul! — sări Mititelu cu ochii mari, cu pumnii strânși. Că numai tu m'ai făcut să-mi prăpădesc sudoarea pe lozuri, de umblu cu pantalonii peteciți ca o haimana...

— Nu-ți ajute Dumnezeu din cer! Dare-ar ziua de azi să te văd cu mâinele pe piept cum îți bați tu joc de mine. Că numai copilașii ăștia știu cât te-am învățat și te-am oprit să nu arunci banii pe nebunii, că nimeni nu s'a înstărit din fleacuri d'astea... Ș'acuma iacă pe mine mă ponegrești, ponegrite-ar Maica Precista și sfânta zi de...

Cearta mai urmă câteva minute, apoi Ion Mititelu pleznî pe nevăstă cu dosul palmei peste gură odată și încă odată. Marieta, cu

copilul la piept, amuți o clipă. Ceilalți copii se porniră să urle, iar femeia reîncepu afuriseniile cu amărăciune îndoită.

— Taci!—gemu bărbatul schimonosit de fiere. Taci, taci, că pe toți vă omor!...

Nevasta plângea, copiii plângeau...

II

Ion Mititelu s'a jurat că nu va mai juca niciodată la loterie și chiar în ziua aceea a dăruit lozul frizerului din colț, care în schimb l'a tuns și l'a ras gratuit.

III

Nu trecu mai mult de o lună și Ion Mititelu eșind la amiazi dela minister, se pomeni iar cu țigănușul și cu „ediția specială—tragerea loteriei statului“. Vru să treacă nepăsător, dar băiatul îi întinse grăbit ziarul:

— Ia-l boerule, că ți-a eșit numărul!

• — Ce număr, diavole? Cum să-mi iasă dacă nu joc!

— Ți-a eșit boerule, zău...

Ion Mititelu zâmbi, luă jurnalul, dar nu din pricina loteriei, ci doar așa, ca să mai aibă de citit ceva după masă, la cafea. De altfel, chiar simțea o nevoie să-și distreze puțin gândurile. A avut o zi foarte amărâtă. I-au venit în minte toate necazurile. Neavând

de lucru la birou, se apucase să facă o listă de cum o să-și împartă leafa și lista aceasta îl mohorâse de tot. Nu putea să se dumirească ce-o fi de tocmai azi îl chinuește mai mult sărăcia...

Mergea îngândurat, oftând adânc și des. Vanzătorii de ziare țipau în toate glasurile „ediția specială“, alergând ca niște zănateci. Oamenii se opreau pe trotuare sau eșeau în poartă și cumpărau jurnalul.

— Ce să faci dacă n'ai noroc?—își zise Mititelu aducându-și aminte nădejdiile lui de odinioară.

Ajunse la frizeria din colț. Strigăte vâlmășite, râsete scurte, gălăgie. Mititelu se gândea că poate frizerul își bate nevasta. În aceeași clipă însă frizerul năvăli în stradă cu ziarul în mână, cu fața zgârcită de o bucurie grozavă, se repezi la dânsul, îl îmbrățișă și-l sărută cu furie, mormăind răgușit:

— Optzeci de mii... optzeci de mii...

Mititelu simți doar că toată strada începe să se învârtească și apoi se trezi în frizerie. Vre-o zece oameni îl zgâlțâiau, îi râdeau și-i povesteau în acelaș timp că, cu lozul pe care i l'a dăruit dânsul, frizerul a câștigat optzeci de mii de lei. Ii arătau jurnalul, îi strângeau mâinile, îl pupau, îi mulțumeau.

Nu-și mai dădu seama cum a ajuns acasă.

A intrat însă în odaie atât de zdrobit încât nevasta a început să se vaite crezând că l'au dat afară din slujbă. Bărbatul scoase ziarul din buzunar, îl întinse pe masă. Numărul lui era tipărit gros ca o sfidare.

— Optzeci de mii!—șopti dânsul frânt.

În clipa următoare Marieta izbucni nebu-nește:

— Ne-ai omorât, derbedeule, ne-ai calicit!... Cât ți-am spus eu și te-am rugat în genunchi să nu înstrăinezi numărul, că nu se poate să nu ne vie norocul. De trei ori l'am visat și tu ai aruncat la gunoi optzeci de mii de lei, arunca-ți-ar Dumnezeu sufletul în bezna iadului!... Dragii mării, dragii mării, ne-a prăpădit tâlharul, ne-a lăsat pe drumuri...

Blestemurile femeii schimbară deodată într'o mânie sălbatecă toată amărăciunea bărbatului. Incepu cu înjurături și cu imputări că ea e pricina nenorocirilor lui. Marieta bocea și blestema.

Cearța mai urmă astfel câteva minute, apoi Ion Mititelu plezni pe nevestă-sa cu dosul palmei peste gură odată și încă odată, urlând ca un balaur:

— Taci! Taci, că uite-acu vă omor pe toți!...

Nevasta plângea, copiii plângeau...

TALERII

TALERII

Poate să fi avut vre-o douăzeci și opt de ani, dar părea mult mai bătrână. Avea niște ochi mici și arși, scufundați în orbite și ascunși sub o broboană de lacrimi, și o gură mare cu buzele supte și învinețite, cari totdeauna tremurau, gata par'că ori să râdă ori să plângă.

Trăia așa de pe o zi pe alta, robotind pe unde putea, adăpostindu-se pe unde apuca. Era lucrătoare harnică para focului și zoria cât șapte pentru nimica toată, dar nu putea sta într'un loc cum nu stă apa. Cutreera, cu pași scurți și grăbiți, toate satele de prin prejur și nu se oprea nicăiri mai mult de o săptămână. Venea la anume răstimpuri, ca și cum vin posturile sau sărbătorile cele mari, ș'apoi iar se depărta repede, fără veste, ca o nălucă posomorâtă.

Oamenii din sat erau obișnuiți de-abinelea cu dânsa. Ii ziceau Todosia, măcar că ea

se chema Tatiana. Știau când trebuie să sosească, o așteptau c'un fel de bucurie ascunsă, nehotărîtă, și se mâniau din suflet dacă uneori, rar de tot, întârzia, întocmai cum se mîhnesc când așteaptă zadarnic sosirea unui prieten bun sau a unei rude scumpe.

Și Todosia venea mereu, îmbrăcată cu stralele-i ciudate, adunate par'că cu arcanul din tuspătru colțurile lumii. Cu pălăria de pae, lată și mușcată sdrențe de jur împrejur, cu zeghea de stambă cafenie, învechită și roasă, cu poalele înăsprite, cu zadiile roșii ca coțobrelele, vrâstăte cu dungi albastre și verzi și împestrițate pe dedesubt cu flori cusute și cu fluturi de argint, cetluită pela brâu c'o cingătoare tricoloră trasă de soare, iar la gât cu cele câteva șire de taleri de argint cari zuruiau la fiecare pas—trecea repede pe ulițele satelor, dând binețe tuturor, oprindu-se ici-colea și mîngâind cu privirea căscioarele scunde și dărăpănate. Ș'atunci iute iute vestea alerga din gură 'n gură:

— Vine Todosia! E aici Todosia!...

Era fată cinstită și așezată să-i cauți pe rechea toată ziua mare cu lumânarea. Ș'asa se purta, s'asa se silea, să nu-i găsească nimeni nici atîta cusur cât e negru sub unghie... Dar lumea, pîrdalnica de ea, tot nu

s'a lăsat până nu i-a scormonit și ei o greșală. Se zicea că umblă cu limba scoasă să se mărite... Dar unde-i fata, tânără ori bătrână, care nu dorește să se mărite?

Asta i-o imputa lumea, dar altmintrelea se împăcau bine împreună. Era prietenă cu toate femeile, sta la taifas cu ele, forfotia de una-alta, de bărbat, de copii și de câte și mai câte necazuri. Și femeile o iubeau ca pe o soră bună... În fața bărbaților însă era rușinoasă și tăcută ca o copilă. Când se întâlnea cu vre-unul, își pleca ochii și, roșie până după urechi, abia șoptea cu glas scăzut:

— Noroc bun să dea Dumnezeu!...

Și se ducea repede par'că ar fi alungat-o cineva. Totuș, îndată ce se depărta o leacă, nu se putea stăpâni să nu se uite înapoi. Întorcea capul tot mereu și rânjea ca o năucă, descoperind două rânduri de dinți lungi și galbeni.

Apoi, pesemne d'aici s'a pornit vorba că ea face ochi dulci bărbaților... Ori d'aici, ori d'aiurea, zvonurile acestea, încetul cu încetul, se răspândiră prin toate satele pe cari le cotrobăia dânsa și 'n curând toată lumea știa că Todosia vrea și vrea să se mărite... Cetele de copii sburdalnici, cari hoinăreau prin șanțurile ulițelor, în cămăși lungi și înegrite, cu obraji scofâlciți, o petreceau veș-

nic cu alaiu, strigând după ea cât îi lua gura:

— Lele Todosie! Todosie!... Mânca-te-ar măritișu, tu Todosie!...

Todosia însă, fată cuminte ce era, nu lua în seamă fleacurile acestea. Iși vedea de drum și se făcea că nici aude, nici vede...

Și așa își măcina Todosia zilele. Venea și se ducea, și iar venea și iar se ducea...

Dar odată, era tocmai într'o toamnă neagră și jalnică, s'a dus și dusă a rămas. Degeaba o tot așteptară femeile două primăveri de-arândul, nici măcar de veste nu i s'a auzit, necum altceva. Se mira și se minuna lumea de una ca asta—unde s'a mai pomenit așa ceva—dar în zadar. Todosia nu-i și nu-i, par'c'ar fi înghițit-o pământul.

— S'o fi măritat amarul—ziceau unii—de bună seamă că s'o fi măritat, că tot la bărbat i-a stat capul!

— D'apoi să-i dea Dumnezeu noroc și pace—adăugau cei cu inimă bună, c'a fost fată harnică și cinstită.

Și cum zilele treceau și Todosia tot dusă rămânea, oamenii începură a se împăca și cu lipsa ei. Numai când și când mai suspina câte-o femeie:

— Săraca Todosia... oare pe unde mai răznește și ea prin astă lume de nevoi?

Iată însă că, într'o bună zi, neașteptată de nimeni, Todosia se ivi iar prin împrejurime. Veni cotoșmănită tot în hainele-i cele vechi numai cât pălăria îi era mai zdrențuită, zeghea mai roasă, poalele mai negre și mai colboase, iar talerii de pe piept îi lipseau... Pășia încetinel și chibzuit, cu ochii în pământ, blegită și rebegită de-ți era mai mare mila... Un pânziș de jale o învăluia par'că din cap și până 'n picioare...

Niște băețandri, răsăriți dintr'o ogradă, se luară îndată după ea, și, ca alte dăți, începură a-o hiritizi. Dar acum Todosia se opri, coprinsă de un val de mânie, se întoarse spre ei cu fața schimonosită și-i amenință scuturându-și pumnii încleștați. Și numai abia-abia, bolborosind și crâșnind din dinți, se urni iar și se târi mai departe...

Apoi dinaintea unui bordeiaș turtit, acoperit cu stof mucezit, stătu locului. Se uită multă vreme la chenarele albastre ale ferestruicelor, întrebându-se par'că să intre sau să treacă. În sfârșit totuș deschise portița și păși în ogradă.

O nevastă tânără eșia tocmai din casă, ca vijelia, alungând niște găini obraznice din pridvor. Când zări pe Todosia, rămase pironită, uitându-se la ea buimacă de mirare și nedumerire. Todosia stătea lângă portiță, cu

mâna încă pe zăvor, cu privirea la nevastă. Un zâmbet silit îi strâmba gura, în vreme ce ochii îi rămaseră reci și posomorâți.

— 'S tare blestemați copiii ăștia—zise Todosia pe urmă cu vocea stinsă.

— Dar lasă-i în para focului că li-i bine și-s buiestrii... se vede că nu i-a fript încă nici un năcaz...

Nevasta tăcu, dar îndată adăogă, ștergându-și palmele de șolduri:

— Vai de mine și de mine, Todosie, că de mult nu te-am mai văzut! Da pe unde ai umblat atâta amar de vreme?

În ochii Todosiei se aprinse de odată o lăcure ciudată. Scoase un oftat înăbușit par'c'ar fi vrut să isbucnească; în colțul orbitelor ei răsăriră doi picuri mari, scânteetori. Dar îndată iar se potoli și răspunse domol, cu barba 'n piept:

— Am pățit multe, Doamne ferește...

— D'apoi așa pate omul trăind pe lumea asta—zise nevasta încet. Da ia șezi, Todosie, hodinește o leacă... Știu că ești trudită, să-raca de tine... Ori mai bine să mergem în casă, nu cumva să mi se trezească băia-tul....

Privirile ei apoi se opriră deodată pe pieptul Todosiei și o întrebă cu glas ascuțit, schimbat:

— Unde ți-s talerii, tu Todosie?... I-ai prăpădit?...

— Ba mi i-a mâncat el, mânca-l'ar peștii să-l mânânce—zise Todosia răgușit. Mi-a păpat tot ce biata am agonisit, nu-l rabde sfântul Dumnezeu și nu-i deee sănătate și viață!...

Nevasta nu înțelese nimic din afuriseniile ei ș'asa nici nu știu cu ce s'o mulcomească, Totuș îngână câteva vorbe șterse, se plecă să îndepărteze cu vârful unghiilor o scamă de pe zădie și apoi intră în tindă bâlbâind prietenește către Todosia:

— Hai, tu, hai în casă și te hodinește!

În casă se simțea o zăpușală încropită și un miros aspru de mâncare. Un copilaș de tătă, cocoloșit în niște velințe rupte și așezat pe o pernă în mijlocul patului, se scância svârcolindu-se sub învelitorile cari stau să-l înăbușe. Nevasta, speriată, îl scutură puțin ca să-l adoarmă, dar copilul nu se opri, ci începu a țipa sfâșiitor, încât tot bordeiul se umplu de bocetele lui. Femeia trebui să-l ia în brațe și să-i astupe gura cu sfârcelel tâtei... Băețelul acum gângurea din când în când, cu tătă între buze, scoțând niște glasuri cari începeau cu sughițuri și se sfârșeau cu gâl-gâiri slabe și mulțumite.

Todosia, ghemuită pe laviță, privia cu ochii scăpărători când la copil, când la ne-

vastă. Deodată apoi se ridică fără sgomot, se apropie cu pași legănați, apucă cu gingășie mâna copilului, încleștată în sânul nevestei și o sărută lung și pățimaș. Și când se îndreptă, un șiroi de lacrimi i se scurse pe obraji căzându-i în stropi lați pe piept.

— Bate-l Doamne, bate-l, cum m'a batjocorit și m'a bătut el pe mine!—murmură ea făcându-și cruce și mototolindu-se pe marginea patului.

— Da ce-i cu tine, tu femeie?... Ce-ai pățit —întrebă nevasta mirată.

Todosia însă bodogăni iar cu glas desperat ca și când n'ar fi auzit nimic:

— O, bate-l Doamne și nu-l cruța și nu-i da sănătate, că m'a batjocorit și m'a bătut și m'a făcut de rușine la lume!...

Dar după un dram de vreme totuș începu mai potolită:

— Uite ce-am îndurat, draga mea nevestă, uitel!... Acu-s doi ani de atunci... doi ani de zile, dar numai bunul Dumnezeu știe cât am avut eu de suferit cu omul acela în așa doi ani... C'asa s'a pus pe lângă mine cu vorbe dulci, și m'a ademenit și m'a nebunit până l'am crezut și m'am învoit de l'am primit într'o mâncare cu mine....

Se opri brusc să-și facă cruce și să bles-
teme; acum însă nevasta nu-i dădu răgaz:

— Dar ce om îi-acela, ce om!... De unde-i? Întrebă ea giugiulindu-și copilul în brațe.

Todosia tresări, par'că s'ar fi înspăimântat și se uită la nevestă cu ochii holbați:

— Ha?... Așa, așa... dela noi, din sat dela noi... Un calic de văduvoi, un... un...

Iar se opri cu gura căscată, ca și când i s'ar fi stăvilat vorbele în gât, și un timp își mișcă numai buzele crâmpoțite. Dar apoi înghiți odată în sec și urmă repede, mâncând sfârșitul cuvintelor și îndoindu-se din șale la dreapta și la stânga:

— Mi-a venit gol ca napol, cârpit și petecit ca vai de el... Și eu l'am primit și l'am spălat și l'am îmbrăcat și l'am hrănit cum am știut mai bine. Am muncit ca o roabă pela toți oamenii, m'am căznit și-am agonisit, iar el ședea ca un trântor și numai bea și mânca din truda și din sudoarea oaselor mele... Iac'asa am început a-l cunoaște. Și, dacă am văzut că tot ce am eu și ce câștig se duce pe apă, am gândit să mă despart de el. Dar nu puteam, draga mea, nu puteam că eram însărcinată și-mi era rușine de lume să plec așa pe drumuri... Ș'asa m'am cătrănit și m'am mâncat cu el socotind că doar-doar și-o căpăta odată minte și n'o tot face ce face... Dar nu și nu... Lui nu-i păsa nimic de amarul meu. El bea și râdea de necazurile mele și mă tot

cihăia să-i dau bani și iar bani, să aibă pe ce să chefuiască. Și apoi dacă nu-i dădeam, că nu mai aveam de unde să-i dau, a prins a mă bruftui că pe o slujnică... și pe urmă s'a apucat și-a cărat din casă bucate și hăinicele și tot ce biata găsia, până ce mi-a prăpădit tot ce-am avut, de-am rămas cu casa pustie. Ba încă acu, de câte ori se întorcea dela crăsmă, săria la mine de trebuia să mă scoată oamenii din mâinile lui drăcești... Și eu eram grea, draga mea, eram cu burta la gură...

Și-i curgeau lacrămile pârâu-pârâu povestind, dar tot nu conteni, ci urmă lihăind:

— Apoi odată s'a apucat de mine să-mi ia talerii... Num'am lăsat și-am început a striga ș'a mă văita, doar m'or auzi vecinii. Și nu... M'a prins de gât, m'a trântit jos și m'a călcat în picioare. Apoi mi-a smuls talerii și s'a dus de nu l'am mai văzut... Am rămas pe drumuri, fără o bucățică de pâine, într'un hal de plângeau oamenii de mila mea. Și nici munci nu puteam ca mai înainte, că doar îmi așteptam vremea... Ș'asa, de milă, m'a adăpostit o femeie ca să pot naște... Dumnezeu să-i dea sănătate... Și apoi am făcut draga mea, am făcut o copilă... O, Doamne, Doamne, ce odoraș de copilă! Frumușică și cumintică și bună ca un om mare. Și blândă-blândă ca un puișor de turturică...

Deodată însă sări înțepată și făcu hohotind câțiva pași spre nevastă:

— S'a murit, auzi, a murit... Numai cinci săptămâni a trăit și s'a topit, degeaba i-am stins cărbuni și i-am descântat, degeaba am făcut câte 'n lumea asta. S'a stins cum se stinge o luminiță de ceară bătută de vânturi... Și n'am avut... n'am avut nici cu ce s'o îngrop, n'am avut... Nu-i dea Dumnezeu zile afurisitului care mi-a irosit tot ce mi-am agonisit... nu-i ajute bunul Dumnezeu și nu-i dea hodină nici în groapă!...

Iși plecă fruntea pe piept, își încopciă mâinile și le întoarse cu palmele spre nevastă:

— Bate-l Doamne, bate-l Doamne numai cât m'a înșelat și m'a batjocorit el pe mine, de nici nu mi-am putut îngropa copila!...

Sgârcită pe laviță, plângând și smulgându-și părul, blestema necurmat și glasul ei răsuna aspru și sfâșietor ca un bocet de moarte...

CEARTA

CEARTA

Domnul, patruzeci și nouă de ani; cărunț ca oaia; copist la „Creditul Viticol“; vine de la biuroș; a băut pe drum o țuică și e melancolic și gânditor.

Cucoana, cincizeci și doi de ani; idem ca oaia, dar își vopșește părul; menajeră celebră în mahala; se gândește la măritișul fetei.

Domnul: Ești singură?

Cucoana: Singură... Ghighi a plecat adineori cu domnul Popescu, să mai răsufle puțin pe calea Victoriei...

Domnul: Hm... Cu Popescu, zici... Da de Vidrighin i-ai vorbit?

Cucoana: Crezi c'am putut? N'am putut, omule, și n'am îndrăznit! Cum să îndrăznesc când știu cât i-e de nesuferit Vidrighin al d-tale... Nu vezi că e destul să-i pomenști de el, ca să se facă foc și să nu mănânce cu zilele, săraca fetiță? Dar să-i mai spui c'a

și cerut-o! Doamne păzește!... I-e drag Popescu și pace.

Domnul: Drag... Hm... Mare belea, bine zici. Dar și omul ăla așteaptă un răspuns. Să știe ce face...

Cucoana: De... cam ai dreptate.

Domnul: Dreptate am eu totdeauna, dar, vorba e, ce să-i răspund creștinului?... Sau poate mai bine ar fi să vorbească el singur cu Ghighi?... Tu ce zici?

Cucoana: Vezi bine că mai bine.

Domnul: Mare încurcătură și cu fata asta... Când mă gândesc că trebuie s'o mărităm și că zestre ca 'n palmă, mi se strânge inima ca într'un clește. Uite așa m'a lăsat Dumnezeu pe mine! Sânt părinte bun! Mi-e milă de tinerețele ei, săraca... Și unde mai pui că și tu îi prinzi mereu partea și o încurajezi...

Cucoana: Că par'că tu nu!... Dacă ești părinte bun, cum te fălești, de ce nu-i spui că așa și așa, trebuie să se mărite, că i-a venit vremea și anii trec și tinerețea se duce. Că așa-s fetele, ca florile... odată înfloresc. Vi-drighin e băiat bun și cu stare, funcționar și el cu optzeci de lei pe lună...

Domnul: Da. Iacă, ai și tu dreptate odată în viața ta...

Cucoana: Totdeauna am eu dreptate, dar n'are cine să mă asculte.

Domnul: Rău face că așteaptă pupăză pe colac. Popescu-i Popescu. Ii trage clopotele, dar își bate joc de ea. Unuia ca ăla îi trebuie bani, nu nevastă. Femei găsește el...

Cucoana: Femei d'alea...

Domnul: Cum, necum, găsește. La urma urmelor femeea tot femeie. Una mai țătoșă, alta mai cu moț, dar tot femeie. Vorba e ca Ghighi să nu lase să-i alunece norocul printre degete. Că cine alege prea mult, mai pe urmă ajunge să culeagă. Și cine știe dacă are ce culege... Ehe, viața-i grea. Numai Dumnezeu știe cât și cum ne trudim și ne căznim ca să-i putem ținea piept...

Cucoana: De ce-mi spui mie toate astea? Spune-i fetei...

Domnul: Spune-i, spune-i! Crezi d-ta că e ușor să-i spui! Dacă-i spui, se supără. Eu nu vreau s'o supăr. De ce s'o supăr?

Cucoana: Apoi, dacă-i așa, de ce aș supăra-o eu?

Domnul: Eu, eu!... Tu ești mamă... tu știi cum s'o iei, mai cu binele, mai pe departe...

Cucoana: Tocmai fiindcă sânt mamă nu pot să-mi silesc odrasla să se mărite cu cine nu-i place. Destul am suferit eu...

Domnul: Ce-ai suferit?

Cucoana: Multe. Numai sufletul meu știe câte am înghițit.

Domnul: Ce-ai înghițit?

Cucoana: Intreabă-mă pe mine...

Domnul: Ce să te întreb?

Cucoana: Că eu sânt pătită și mâncată de toate nevoile...

Domnul: Norocul tău să-l aibă fata mea, mai mult nu cer dela Dumnezeu... Bărbat bun am fost, de agonisit am agonisit, trai bun ai avut...

Cucoana: Avut, avut... ferească Dumnezeu pe toată lumea de ce nu m'a ferit pe mine!

Domnul: Apoi, da, acuma poți să cârtești, acu ce-ți pasă. Dar atunci te-ai ținut scai de mine. Din puiule și scumpule nu mă mai scoteai...

Cucoana: O, bātu-te-ar Dumnezeu, urâtule. Numai inima mea știe ce-a 'ndurat...

Domnul: Haha... Inima ta, sireaca!

Cucoana: Atâta îți spun, ca să știi: pe Ghighi n'am s'o mărit cu cine nu vrea! Pe mine m'a silit mama, dar eu n'am s'o silesesc...

Domnul: Cum te-a silit?... Să te măriți cu mine?

Cucoana: Să mă mărit cu tine.

Domnul: Da cine dracu te-ar fi luat dacă nu te luam eu? Ia spune, cucoană?

Cucoana: S'ar fi găsit, de asta să nu te în-

grijești d-ta! M'au iubit pe mine oameni mai ceva ca tine!

Domnul: Te-au iubit... Poftim! Au iubit-o! Care va să zică mă-ta te-a silit să te măriți cu mine? Mă-sa a silit-o să se mărite cu mine! Imi place... Și asta tocmai după douăzeci și șapte de ani te găsești să mi-o spui?

Cucoana: Ți-am spus-o eu și altădată...

Domnul: Ce mi-ai spus? Auzi d-ta? Mă-sa a silit-o să se mărite cu mine!... Mă rog dumitale, de ce te-a silit mă-ta să te măriți cu mine? Dece? Aș vrea să știu și eu!

Cucoana: Tacă-ți gura nebunule, că te-aude lumea! Ce te rățoești așa, par'că...

Domnul: Cum să nu mă rățoesc, cucoană, când acuma la bătrânețe, îndrăsnești d-ta să îmi spui că te-a silit să te măriți cu mine? Ei, cum te-a silit, cucoană? Vreau să știu și eu de ce te-a silit?

Cucoana: Ești nebun...

Domnul: Nebun cum oi fi, dar vreau să știu!

Cucoana: Ești nebun, s'a isprăvit. Nu mai e chip să stai de vorbă cu tine ca lumea...

Domnul: Așa știi d-ta să stai de vorbă? Insultându-mă?... Insfârșit, ce mai ala-bala, pe d-ta te-a măritat cu de-asila!... Dar de ce, mă rog? Dece?

Cucoana: Fiindcă ești nebun...

Domnul: Da ce sânt eu? Nebun, hoț, pun-gaș, haimana? Mă rog... M'ai strâns d-ta de pe drumuri sau te-am strâns eu de pe drumuri? Care pe care? Eu știu că te-am luat ca degetul, cucoană! N'aveai cămașă pe d-ta, și eu ți-am cumpărat cămașă!... Iar astăzi ai obraz să-mi spui că te-ai măritat cu mine...

Cucoana: Ce strigi, nebunule, ce ți pi?

Domnul: Fiindcă vreau să aflu de ce anume te-a silit mă-ta să te măriți cu mine?

Cucoana: Atunci dă-i înainte că-ți șade foarte bine. Țipă și înjură că asta ai învățat acasă la voi!

Domnul: Trebuie să știu!

Cucoana: Vai de mine bărbate, da ce-i cu tine? Turbat ești, ori nebun ești, ori nu ești în toate mințile? Te-apuci, tu, așa din senin, de ceartă... Nu mai pot eu să zic o vorbă fără ca Măria Ta să te burzuluești? Doar gura omului d'aia-i făcută să mai spue și câte o glumă, Doamne ferește!...

Domnul: Mie să-mi spui de ce vrei d-ta să mă faci pe mine ticălos?... Mă rog, de ce?

Cucoana: Pare-mi-se că diavolul vrea să-ți fure mintea câtă ți-a mai lăsat-o Dumnezeu, că nu știu ce să mai zic... Dar cine te face pe d-ta ticălos?

Domnul: Tu!

Cucoana: Du-te, du-te, să nu-ți mai aud

de nume, nerușinatule! Bătú-te-ar fi Dumnezeu atunci când te-am cunoscut și m'am legat de tine! Că amar cât am tras eu, n'a tras om pe lumea asta. Numai de certuri și de sudălmi am avut parte, nu-ți ajute bunul Dumnezeu și Maica Precista!

Domnul: Acu de ce mă blestemi cucoană?

Cucoana: Poate îi fi vrând să te blagoslovesc, blagoslovi-te-ar relele, cum îmi amărăști tu mie zilele!

Domnul: Nu mă blestema, femeie, c'o să mă superi!

Cucoana: Supăra-te-ar boalele, afurisitule și...

Domnul, se supără.

Cucoana, se supără.

Amândoi, se iau la bătaie.

Vecinii, sar să-i despartă.

Ghigli, se plimbă pe calea Victoriei cu domnul Popescu.

GLASUL INIMII

GLASUL INIMII

Spre seară, așa când se împreună ziua cu noaptea, Codrea obișnuște să se așeze pe pragul tinzii, să-și vâre luleaua de lut roșcat între măsele și să se certe cu baba.

— Hm... Măă... Ce știi tu și cu feciorii tăi?.. Voi toți împreună nu faceți cât o ceapă degerată...

Baba îi cunoaște năravul și nu prea îl ia în seamă. Sprintenă, ca o fată mare, cu sbâr-citurile obrazilor rumenite de bujală, se învârtește pe lângă vatră, dă încoace, dă încolo, și 'n cele din urmă răstoarnă pe crupător o mămăligă aburoasă. Iar atunci și Codrea încetează cu cearta, se mulcomește. Iși ascunde luleaua în chimir, se trânteste bodogănind pe laviță, își face cruce de trei ori, creștinește, și prinde a îmbuca tihnit și cu chibzuială. După cină umflă iar luleaua, scormonește din foc un cărbune potrivit, pâcăie voinicește de câtevaori slobozind fuioare groa-

se de fum alburiu pe gură și pe nas, și pe urmă se lungește în pat.

Intr'un târziu întreabă trăgănat, cu glas moale:

— Măi babă!...

— Haba, ghiujule?

— Hm... Da ce-o mai fi făcând Ionică?...

Hai?

— Păi, Dumnezeu știe, măi moșnege...

— Da oare n'o fi flămând?

— Bunul Dumnezeu știe, că el ne poartă de grije la toți...

Codrea se ridică repede, înțepat, scoate luleaua din gură și se uită lung și îngâmfat la babă: Pesemne nu-i sunt pe plac răspunsurile astea în doi peri. Buzele i se mișcă ticăind ca și când ar bolborosi ceva, dar pe urmă se lasă iar pe spate, și nu rostește nici o vorbă. Cu ochii întredeschiși, înpaianjeniți, privește cum clipocește jăratecul în vatră și nici nu bagă de seamă, că luleaua îi scapă dintre dinți... Un horcăit rar, ușor cutremură tăcerea bordeiului. În cenușă tăciunii mocnesc înăbușit. Un greer rătăcit se tângue sub ferastră. Un câine latră răgușit undeva, departe... Baba Firoana se apropie tiptil de moșneag, îngrijorată să nu-l trezească, și-i desleagă opincile...

Așa-i Codrea de-o vreme încoace. S'a obiș-

nuit cu răsfățatul și gogolirile babei, ca copilul din leagăn cu țâța.

O jumătate de veac au petrecut în căsuța aceea dărăpănată, cu acoperișul petecit, țuguiat, pitită sub coasta de molifți din capul satului. Și-au trăit... Au trăit și mai bine, și și mai rău, dar mai mult tot bine. Baba se simțea mai prostică, mai tare la cap, și nu prea i se împotrivea. Iși călca pe inimă chiar dacă nu i se părea ceva, și-l lăsa să se sfarme el din gură, să hăpăiască până s'o sătura. Numai câteodată îi treceau sulite reciprin inimă și o podideau lacrămile... atunci când Codrea ocăra prea rău copiii... O durere năvalnică țâșnia din sufletul ei obidit, sângele începea să-i svâcnească mai puternic în vine, fața ei pocită, gălbejită de vârstă și necazuri ca frunza veștedă, se îmbujora de milă și de mânie, și ar fi fost în stare să-l și blesteme... Dar tot nu putea. Vorbele întretăiate i se muiau într'un plâns amarnic. Iar Codrea se cătrănea, că dece își mănâncă ea zilele pentru niște copii ca aceia. El nu-i putea vedea 'n ochi de urâți...

Era un moșneag sfătos Codrea, un moșneag înalt și drept ca un steag, cu ochii albaștri de femeie, limpezi și adânci. Două cete de cute mărunte îi porneau de pe opcina obrazilor și alergau de-avalma, încrucișate și

încolăcite în sus spre gropile ochilor și 'n jos spre colțurile gurii, unde apoi se pierdeau în desişul perilor bătuți de brumă. Pe umerii lui lați și ciobănoși apăsa povara alor șaptezeci și doi de ani.

Odinioară Codrea credea că n'o să îmbătrânească până-i Prut și Siret, așa era de zdravăn și de voinic. Pornirile svăpăiate ale tinereții îl mânau tot înainte și-i dădeau puteri de uriaș. Un vuiet îi răsuna mereu în urechi, o învălmășeală de glasuri asurzitoare... răcnetul luptelor vieții. Și-i plăceau glasurile acelea încâlcite, îl fermecau și-l întărau. Se încumeta să se arunce tocmai în mijlocul vârtejului de trudă și sau să-l spargă, sau să se prăpădească.

Doisprezece ani a slujit pe împăratul ca toboșar. A colindat câte țări și mări, s'a bătut cu „pământezul“, cu „burcușul“, odată a fost și prizărit printr'un picior. Dar nici când nu și-a pierdut voioșia. Numai în noianul primejdiilor i se răvenea sufletul.

Pe urmă a venit acasă. Ce odor de fetișcană mai era pe atunci baba asta Firoana!... Și pe urmă a avut copii, i-au năpustit neajunsurile. Pâinea ce-o mânca era străbătută de sudorile muncii neconținute. Truda și zoala îi mistuiră puterile și pofta de viață. Seara, toropit de greutatea nevoilor, de multe ori

gemea, urla de cruzimea traiului. Fiecare an, fiecare zi, trăgea câte-o brazdă pe fața lui Codrea...

Dar au trecut toate, repede ca și cum trece puhoiul. Copiii și-au căpătat aripi, s'au dus care 'ncotro, și Codrea a rămas iar singur cu Firoana.

Puterile însă îi erau acuma sleite de crâncenia vremii. Minteă începea a-i sburda copilărește. Uitase multe din cele ce a pățit. Numele tovarășilor dela oaste, al orașelor, al superiorilor s'au spălăcit, i s'au șters din creieri. Unele visuri par'că le-a trăit a avea, unele întâmplări trăite par'că numai le-a visat. Vremea încurcă firele amintirilor și le învâltorește după placul ei.

Astăzi Codrea nu-și mai aduce aminte că a fost toboșar. Nu, nici vorbă. Grenadir a fost, sau călăreț, dar totuș par'că grenadir. Și ce dragă i-a fost lui oastea! Acolo și-a prăpădit floarea vieții, acolo a dus traiul cel mai fără griji, cel mai ușor. O căldură priincioasă îl copleşește când se gândește la vremurile acelea. Inchipuirea îi sboară vioi, grămădește întâmplări poznașe, răscolește și amestecă lucruri nemaipomenite. Nici stăvilile vremii, nici prăpastiile mărginirii nu o pot opăci în avântul ei năpraznic.

— Hm... Măă... Ce știți voi?... Eu când eram

în oaste, mă!... Aia era oștire, nu ca azi...

O umbră de surâs batjocoritor se leagănă pe buzele lui supte. Bulbii ochilor îi năvălesc în afară. Obrajii se rumenesc în pripă. Și semet, cu glas trufaș, înălțat, povestește:

— Eram odată, mă, cu domnu căpitan al nostru... cu domnu căpitan Carlup... Așa, așa, Carlup îl chema... Eram în lagăr, mă, la pământez... Și iată că ne pomenim, mă, că ne atacă dușmanul și cât ai bate 'n palme ne fură toți boii dela companie... Hei, să fi văzut voi atunci pe domnu căpitan! Era negru de supărat, mă, mai negru ca sumanu ăsta de pe mine... Hm... Și mi-era milă de domnu căpitan, că era om bun, Dumnezeu să-i dea sănătate de mai trăiește... Și mă pun eu, mă, și-mi acăț pușca pe umăr, și mă duc, bre, mă duc până ce dau de vrășmași într'o poiană. Da erau mulți, mă... erau ca vre-o cincisute. Nu zic eu nimica, dar mă iau frumușel și m'ascund după o tufă. Și 'ncep a trage, băiete, și trag, și trag, și trag... Și deodată văd, mă, că se sperie dușmanii și o apucă la fugă, mă, de se hurduca pământul sub picioarele lor... Da bucuria lui domnu căpitan când și-a văzut iar boii! Măă! Era cât p'aci să mă înghită de voios... Și deodată își descinge sabia și mi-o dă mie. „Na, Costică!— zice. De-acu înainte tu ești comandantul com-

pâniei!..." Așa zău mă... Ia vezi așa, dragii mei!...

O clipă pare că-i alt om. O undă de lumină senină plutește pe fața lui brăzdată. Se uită împrejur și-și întinde fălos ciolanele... Apoi deodată tresare buimăcit, ca zguduit dintr'un vis. Iși trece palmele peste frunte ca și când ar vrea să împrăștie de-acolo niște gânduri posomorite. Un vâl întunecat de tristețe joacă înaintea ochilor lui... Bagseamă îi vin în minte feciorii și i-e rușine.

Șapte feciori a avut Codrea, ca șapte feți-frumoși. Și toți șapte l-au făcut de rușine, toți șapte au fugit dela oaste, par'că a fost înadins. Să fi fost oricât de prăpădiți, oricât de becisnici, numai asta să nu i-o fi ticluit. Ce-i pasă lui c'au fost harnici, agonisitori, că s'au așezat bine, că și-au găsit neveste și frumoase și lăptoase. L'au făcut de răs, l'au făcut de comedie la lume fugind dela oaste. Și din pricina asta lui Codrea îi erau urâți ca și când nici n'ar fi fost odraslele lui.

În sfârșit i-a mai rămas unul, Ionică. Acesta era mezinul. Și a fost băiat bun totdeauna. I-au plăcut de mic copil poveștile ostășești. Asculta totdeauna cu ochii scânteetori cuvintele lui Codrea... Într'însul își pusese et toată nădejdea.

Dar iată că într'o seară, tocmai când se

eiondănea cu baba, după cină, se aude un bocănit lin, slab în geam. Codrea pășește liniștit la fereastră și întreabă:

— Cine-i?

— Eu...

— Care eu?

— Ionică...

Mustățile moșneagului se svârcoliră fioros de câteva ori, par'că le-ar fi zmucit o mână vrășmașă nevăzută. Pe urmă iar întreabă:

— Ai fugit?

— Am venit...

Dintru'ntâi îi veni să-l gonească de lângă casa lui, să-l alunge în lume ca să nu-i mai auză nici de nume. Dar privirea lui încrunțată rătăci spre babă. Nemișcată, cu doi picuri mari în colțurile orbitelor, ea nu îndrășnea nici să crâcnească. Dar durerea și iubirea ei mută îl înmuiară. Se scărpină în ceafă înjurând printre dinți ș'apoi se trânti pe pat și tăcu toată seara.

Ușa se deschise scârțâind și intră Ionică, smead, pleoștit, destrămat, ca o stafie. Se lăsă încetinel pe vatră lângă foc, și rămase acolo, tăcut, multă vreme. Baba, mototolită într'un ungher, plângea cu sughițuri. Apoi Ionică își sprijini capul în podul palmelor și începu să se jelească:

— Mi-era dor de-acasă... Că acolo-s numai

străini, și străinii sânt răi, și nu le pasă de durerea ta, și te asupresc și te batjocoresc, și...

Glusul lui, întrerupt când și când de sughițele bocite ale babei, răsuna duios în liniștea nopții. Codrea însă nu auzea nimic. Cu mâinile împreunate pe piept, zăcea neclintit, ca un mort. Iar după ce isprăvi feciorul, se întoarse către perete și zise aspru, poruncitor:

— Apoi mâine-dimineață să te duci înapoi!...

În zori, când căscă ochii, văzu pe baba Firoana, cu ochii înecați în lacrimi, sgândărind la foc, în vatră. Codrea se uită repede împrejur.

— S'a dus?—gâlgâi răgușit.

— S'a dus.

O fulgerare dureroasă i se înghesui prin inimă, un val rece îl zgudui prin tot corpul. Vru să spue ceva dar nu putu scoate nici un glas omenesc. Numai un hropăit lung îi izbucni din adâncul sufletului.

În bezna ființei lui tulburate se petrecu atunci o schimbare mare, nelămurită. Se sbătea cu o droaie de gânduri și nu le putea desluși. Și din frământările astea mute izvorâră deodată doi stropi argintii, cari se rostogoliră repede peste cutele feței, la vale.

Iar stropii îi ardeau pielea, îi ardeau sufletul

E cam mult de-atunci. Acuma Ionică e în-surat... însurat bine ca și ceilalți șase. Co-drea însă a slăbit rău. Deabia mai poate eși câte-odată din bordeiu. Și-l mănâncă și tusa. Dar sufletul lui e tămăduit. Nici o grije, nici o supărare nu-l mai necăjește.

În sărbători, când e vremea bună, iese în grădiniță, sub un paltin bătrân ca și dânsul, și povestește vecinilor care se strâng bucu-roși în jurul lui... le povestește pățanii năz-drăvane de pe vremea când slujea la împă-ratul....

— Hm... Măă... Am fost noi odată la mane-vre, mă, da departe, tare departe... Am um-blat atunci și pela marginea pământului... Da-i frumos pe-acolo, bre... e numai nisip... nisip mărunțel-mărunțel ca macu... Hm... Așa, mă!...

SOACRA SFÂNTULUI PETRU

—
IDILĂ BIBLICĂ

SOACRA SFÂNTULUI PETRU

Și a fost în vremea aceea când Iisus s'a pogorât din munte în Capernaum, cetate a Galileei. Și era în Sinagogă unde se adunau noroade multe și ascultau pre dânsul și se închinau lui. Iar cu dânsul erau Iacov și Ioan și Andrei, fratele lui Simon Petru, iară Simon Petru nu era. Și Iisus se mâhnea în inima sa că Simon Petru nu era.

Și după ce au învățat Iisus pre Iudei, au eșit din Sinagogă și s'au îndreptat către casa lui Simon Petru și a lui Andrei, în carele ședea și el.

Și era zăduf mare și nici câinii nu lătrau că pleoștiți erau de zăduf foarte.

Iar Iisus au fost trudit căci mult umblase în ziua aceea, propovăduind cuvântul lui Dumnezeu. Și sudoarea îl cuprinse pre dânsul și somnul. Că în gură nimica nu luase în ziua aceea și-i era foame. Și de aceea era întristat și pentru că Simon nu era.

Și-l urmau noroadele pre Iisus îmbulzindu-l ca să auză graiurile sale. Și ziceau unii între sine:

— Cine este acesta ce grăește astfel și semne mari face ca proorocii?

Și Iisus auzea glasul lor și știa gândurile sale și-i plăceau lui, dar era tăcând și turburat cu duhul pentru Simon Petru.

Iar când s'au apropiat, iată că Simon vine. Și era Simon schimbat la față și galben. Și s'au spăimântat văzând pre Iisus și frică a venit preste dânsul și a căzut pre fața sa, și s'a rugat lui, grăind:

— Ravvuni (ce se tălmăcește Invățătorule)!

Și răspunzând Iisus a zis către el:

— Simone au oare ce să-ți zic.

Iar el a zis:

— Invățătorule, zi.

Și Iisus au zis lui:

— Scoală-te.

Și s'au sculat Simon Petru și s'au apropiat de dânsul. Iar Iisus a grăit:

— Simone unde ai fost? Fiul Omului au rătăcit mult astăzi și pre Simon Petru n'a văzut.

Și îl muștra pre dânsul.

Iar Petru au plâns și au zis:

— Iartă-mă că om păcătos sunt, Doamne.

Acestea grăind, Simon Petru au mărturisit zicând:

— Soacra mea cuprinsă este de friguri mari Doamne, și plângere este în casa noastră și tânguire că nu se vindecă.

Și s'a mohorât Iisus în suflet și au răspuns lui, grăind:

— Au pre soacra ta mai mult iubești de cât pre mine?

Și au pornit.

Și Simon Petru mergea la dreapta lui Iisus și era înfricoșat de frică mare. Iar norodul urma pre ei și grăiau între dânșii:

— Va tămădui acesta pre soacra lui?

Iar Iisus auzea și tăcea. Și Simon nu știa ce va face dânșul și grije multă avea.

Și era cam la al nouălea ceas, și bătea soarele.

Și iată că au ajuns ei la casa lui Simon Petru și a lui Andrei. Și auziau bocetele bolnavei. Și norodului milă nu era de ea căci limbută și vicleană foarte o cunoșteau. Iar Simon într'ascuns căuta cu ochiul la Iisus, că nu știa ce ar grăi. Și Iisus citea gândul său și s'au oprit în uliță și au zis lui:

— Ce vrei să spui, spune mai în grab.

Și privea în pământ Simon Petru, neîn-drăsnind să grăiască. Iar Iisus zise lui:

— Indrăsnește, Simone.

Și Simon Petru au răspuns și au zis:

— Tămăduște pre ea, Doamne, că mama muierei mele este și bunica pruncilor mei mulți care iată-i se joacă între ei pe-afară.

Iisus au zâmbit că au văzut sfiala sa și turburarea în sufletul lui, care se rușina grăind. Iar norodul s'au mâniat dacă au auzit graiurile acestea, și au ridicat pumnii și au strigat cu glas mare:

— Nu asculta pre el, Doamne, că blestemată este muierea aceea, iar pre dânsul cu bățul bate și de răs face pre el. Au tu nu știi pre ea? Mai bine este să moară ca să scape lumea de aceasta.

Insă Iisus au tăcut și milă mare avea de ucenicul său, că și dânsul știa bine cine este soacra lui și câte rabdă el dela ea.

Iar după ce au încetat norodul, Simon Petru văzând au căzut la picioarele lui Iisus, grăind:

— Doamne, nu lăsa pre dânsa să piară.

Și îndată au răspuns lui Iisus, zicând:

— Eu venind, o voi tămădui pre ea.

Și au intrat în casă. Și n'au lăsat nici pre unul să intre, fără numai pre Petru și pre Iacov și pre Ioan și pre Andrei fratele lui Simon. Iar muierea lui Simon Petru nu era acasă, căci în Magdala se dusese la rude. Și norodul stetea afară și grăia între sine și-și

râdeau de Simon pentru inima lui către soacra sa, și gălăgie mare făceau .

Și soacra lui Simon Petru zăcea aprinsă de friguri mari și bolborosia și gemea. Și o au privit pre ea Iisus și s'au mirat căci acum au văzut mai bine cât vicleșug era pre fața ei. Iar muierea atunci s'a trezit din aiureala sa și au zărit pre Iisus și pre ceilalți și s'au speriat. Și auzind ea gălceava afară s'au spăimântat iarăș de frică mare crezând că au venit s'o omoare pre ea, pentrucă multe rele apăsau inima sa.

- Dar Iisus au înțeles gândul ei și a grăit:
— Nu te teme.

Și s'au mulcomit muierea .

Iar Iisus a stat pre patul ei și o au ridicat pre ea, apucând-o de mână și au certat frigurile și o au lăsat pre dânsa îndată.

Și într'o clipeală s'au sculat soacra lui Simon Petru și au eșit afară.

Iar mulțimea văzând-o eșind, au ocărât-o pre ea cu vorbe de hulă, zicând ei:

— Au nu puteai muri, să fi scăpat de tine.

Și îndată au luat ea toiagul lui Simon Petru din ungher și s'au năpustit la dânsii cu turbare mare și i-au gonit pre ei lovind și ocărând.

Și iarăș au venit muierea în casă și au

început să juruiască pre Simon Petru și pre ceilalți, iar pre Iisus nu.

Și au zis ei Iisus:

— Muiere, mi-e foame.

Iar soacra lui Simon Petru au răspuns, grăind:

— Au nu voi hrăni eu pre toți? Că Simon nimica nu mai face, fără pe drumuri umblă și pește nu prinde.

Zis-a Iisus ei:

— Eu am făcut pre Simon vânător de oameni.

Zis-au ea lui Iisus:

— Noi ce mâncăm atunci?

Și s'au umplut muierea de mânie mare foarte și s'au iuțit să-i scoată pre ei afară din casă. Iar Simon Petru s'a spăimântat în inima sa și a rugat pre dânsa să nu-i facă atâta rușine.

Și s'a potolit ea înfricoșându-se că Iisus va trimite la dânsa altă boală mare sau moartea. Și au slujit pre el și a adus în blid mâncare bună, că avea. Iar Iisus au mâncat și apoi s'a culcat să odihnească oboseala sa.

Și au eșit și l'au lăsat singur.

Și a dormit Iisus ca un ceas.

Iar când s'a deșteptat zarvă mare fu în casă și soacra lui Simon Petru bătea pre dânsul cu toiagul său și urla și dinții scrâș-

nea. Și Iacov și Ioan și Andrei steteau afară, și nu îndrăsneau să sară că turbată era muierea și îndrăcită foarte.

Și s'au sculat Iisus, și au certat pre dânsa, zicând:

— Muiere, ce faci?

Iar ea roșu vedea cu ochii și nu răspunse lui, ci pre Simon Petru lovea și țipa, zicând:

— Să înveți minte.

Și Simon Petru răbda și se ferea și tăcea că era blând din fire și supus foarte muierii.

Și Iisus se mira.

Atunci au venit ceilalți în casă ca nu cumva nebuna aceea să se învierșuneze și la Iisus.

Iar Iisus a zis lor:

— Sculați-vă să mergem de-aici.

Zis-a lui Simon Petru:

— Doamne, pentruce nu pot veni după tine și eu acum? Sufletul meu pentru tine este.

Răspuns-au Iisus lui:

— Sufletul tău pentru mine este? Adevăr, adevăr grăesc ție, nu vei putea veni după mine până ce nu te vei lepăda de soacra ta.

Iar muierea au auzit vorba aceasta și mai mult s'au mâniat și au zis:

— El ginerele meu este. Tu ce-i dai lui?

Și Iisus au zis:

— Iart-o, Doamne, că nu știe ce face.

Și soacra lui Simon Petru au scrâșnit și au hulit pre dânsul, zicând:

— Tu strici casa aceasta.

Și i-au gonit pre toți.

Și îndatăș au eșit.

Și când au eșit era noapte.

Și mergeau ei mânăniți în sufletul lor. Iar Simon Petru plângea și grăia lui Iisus:

— Invătătorule, mai bine nu tămăduiai pre dânsa.

Zis-au Iisus lui:

— Au nu tu m'ai rugat pentru ea?

Răspuns-au Simon Petru pocăit:

— Greșit-am, Doamne.

Și s'au mângâiat dânsii și s'au duș în casa lui Iacov și a lui Ion, că era aproape. Și au mas acolo.

Și s'a dus vestea aceasta în tot locul cel de prin prejur. Și s'au făcut frică pre toți ceice locuiau întru laturea aceea. Și s'au mirat.

Și au căzut preste soacre ocară mare pentru soacra lui Simon Petru în vecii vecilor.

VRĂJMAȘII

VRĂJMAȘII

Popa Grozea stă în poartă și-și smulge barba. Din când în când aruncă priviri dușmănoase spre casa de peste drum și bate din buze par'că s'ar certa cu cineva. Se mută mereu de pe un picior pe cellalt și-și tremură genunchele. Trecătorii se descopăr înaintea lui și se reped să-i sărute mâna dreaptă pe care o proptește pe burtă; mâna părintelui e noduroasă, groasă și moale, ca și când ar fi căptușită cu untură. Babele, dupăce îi sărută mâna, îi pupă și poala antereului ca să vază sfinția sa cât sunt de cucernice. Sfinția sa însă nu le vede fiindcă e furios, iar când e furios nici vede, nici aude.

Trece un cârd de vreme, pe urmă vine dascălul Tofan.

Dascălul Tofan e spân și-i place să umble cu minciuna. Dealtmintrelea e om cu multă carte, știe și nemțește, și e prieten cu revi-

zorul care zice că el e cel mai destoinic învătător din tot județul.

Tofan are o deosebită stimă pentru popa Grozea mai ales de când i-a povestit cum a colindat, în tinerețe, toate țările și orașele, dela Roma pânăla Ierusalim. Iar în ziua când a aflat că Grozea a adus dela Roma o țandărice din crucea pe care s'a răstignit Isus Hristos, s'a certat cu nevastă-sa, care nu putea suferi pe popi, și n'a lăsat-o până n'a convins-o să meargă să se spovedească.

Dascălul Tofan își scoate respectuos pălăria și zice:

— Bună seara, părinte!...

Părintele mormăie ceva și-i face semn să-l lase în pace. Dascălul vede că e supărat, vrea să știe de ce e supărat, dar nu îndrănește să-l întrebe pe șleau și glăsuește:

— Par'că ești cam bolnav, părinte?

— Nu sunt bolnav, omule, sunt supărat!... Du-te cu Dumnezeu și mă lasă dracului!...

Tofan se încurcă. E jicnit și, tocmai fiindcă e jicnit, îl roade și mai mult curiozitatea. Se hotărăște să afle, cu orice preț, pricina supărării preotului, ca să aibă ce povesti nevesti-si. Face deci și el pe supăratul:

— Imi pare rău, părinte, că d-ta... cu mine, care...

— Lasă, domnule, că par'că văd că mâine-

poimâine și d-ta ai să mă înjuri ca și păgânul
ăsta de peste drum...

Dascălul știe că păgânul de peste drum e
Grigore Iliăș cu care popa se vrăjmășește
de ani de zile. Părintelui însă i-a venit chef
să se plângă și începe să-i istorisească toată
daravera. Ii spune că nu mai are pic de ho-
dină de Iliăș care îl ocărăște pe toate pote-
cile și-și bate joc de biserică și de Dumnezeu.
Acuma află că s'a legat și de țândăricea din
crucea lui Hristos. Ei bine, până aici! Asta
n'o să i-o mai treacă cu vederea. Pentru asta
ar merita să-l ia de guler și să-l scuipe în
obraz. N'o poate face că nu se cuvine s'o
facă un preot; destul de trist că nu se găsește
altcineva s'o facă. El însă are să-l afurisească
în biserică, să știe toată lumea că-i păgân
și să se ferească de dânsul ca de lepră.

Popa Grozea dă din mâini, face spume la
gură și amenință casa păgânului. Tofan își
freacă mâinile și zâmbește când vede că popa
nu se uită la dânsul. E fericit, căci îi place
să fie în curent cu toate certurile, deși el nu
se ceartă cu nimeni de când un țăran l'a pâl-
muit în cancelaria primăriei fiindcă îi bă-
tuse copilul la școală. Față cu Grozea face
și el pe indignatul, clatină grav din cap și
zice că păgânul, odată ș'odată, o să-și frân-
gă gâtul ca și popa din Runc pe care l'a

trăznit Dumnezeu din senin deoarece a lucrat în ziua Rusaliilor.

Dascălul nu apucă să-și sfârșească vorba, când se pomenește că popa îi pune mâna pe braț să tacă. Tofan înghite speriat, se întoarce și vede pe Grigore Iliș care se apropie, ca de obicei, strănutând și tușind la fiecare pas și stergându-și neînterupt mustățile și barba cu o basma cenușie înflorită.

Păgânul e bătrân de tot; umblă răzimându-se într'o cărjă cepuroasă. Are un cap mare cât o doniță. Poartă o haină scurtă și roasă, veșnic neîncheiată, iar pe ceafă o pălărie lată, moale, turtită. Toată vremea sflederește și sfarmă stâncile învelite cu mușchiu gălbui de pe malul Someșului cel cu apă clevetitoare și argintie, unde dânsul are o livadă mare cât vezi cu ochii. Lumea spune că Iliș caută o comoară ce i-ar fi arătat-o în vis necuratul; el însă zice că taie drum în coasta stâncilor ca să nu mai înconjoare câte două ceasuri prin dosul satului.

Dealtmîntrelea păgânul e o fire veselă și caută prilejul să-și bată joc de oameni. Când vede pe popa Grozea râde și-i strigă de departe:

— Bună seara, Vasile!... Ce mai face țandăricea?

Popa s'a potolit îndată ce a dat cu ochii

de păgân. Se face a nu auzi de țândărice, și zice:

— Bună să-ți fie inima, Grigore! Da tu ce mai spui?

• Iliăș nu se oprește, dar răspunde râzând mulțumit:

— Iacă, sflederesc mereu, ce să fac ?

— Ia seama să nu se prăbușească stâncile pe tine, că prea ești al dracului...

Păgânul râde, tușește și intră în curte, zicându-și:

— L'am omorât cu țândăricea!

Popa Grozea râde și el uitându-se după Iliăș, apoi mormăie, mângâindu-și barba, către dascălul care stătea cu pălăria în mână, zgulit ca un cățeluș flămând:

— L'am ars urât cu stâncile, ai?

— Urât de tot!—bâlbâie Tofan și pleacă repede acasă să povestească nevesti-si că Grozea și cu Iliăș s'au certat ca niște țigani și, desigur, s'ar fi și bătut dacă nu era el acolo ca să-i mai potolească...

IDILA DELA ȚARĂ

IDILA DELA ȚARA

Se înserează...

Armeanul se târăște pe lavița din fața prăvăliei, găfâie grozav, își șterge fruntea cu o batistă roșie, mare cât un cearceaf și apoi strigă Bertei să-i aducă armonica. E schiop și spune tuturor că și-a pierdut piciorul în război. Și toată lumea îl crede. Dece adică nu l'ar crede?

El chiamă Sencovici, dar țărani îi zic „Armeanul”, fiindcă vorbește foarte stricat românește, iar copiii „șchiopul”, fiindcă umblă în două cărje. Are o față neagră ca un harap, o chelie ca o lună plină și o pereche de ochelari pe care toată ziua îi freacă și îi curăță cu un petec de flanelă gălbue, și care totuș sunt veșnic unsuroși. Din pricina cheliei răcește ușor și suferă deseori de guturai, iar cu ochelarii nu vede bine și deaceea nici nu-i pune decât atunci când se ceartă cu Armeanca sau are ghinion mare la cărți.

Berta îi aduce armonica... Berta e odrasla cea mai mică a Armeanului. Și cea mai răsfățată, firește. E urâțică și cam morocănoasă, cu dinții negri ca barba șchiopului. Țăranii își speriau copiii cu dinții Bertei zicând că au înegrit fiindcă a mâncat prea mult zahăr. Și copiii credeau. Deoarece credeau și țăranii.

Armonica Armeanului e veche și roasă, lui însă i-e dragă căci îi amintește vremile când era tânăr, când avea și el două picioare și dădea târcoale Armencei. E cam mult de-atunci. Pe-atunci armonica era nouă și Armeanca tânără. De-atunci armonica s'a hodorogit iar Armeanca a făcut trei copii: pe Iani, care umblă cu pantalonii roșii, largi și peteciți, pe Șimi care veșnic se spilcuește dar veșnic e murdar, ca ochelarii Armeanului, și pe Berta.

Armeanca e o femeie naltă, uscățivă, rece și înțepată ca o princesă. De dimineață până seara se necăjește cu copiii fiindcă cu Armeanul nu se mai poate certa de când și-a pierdut piciorul. Înainte de întâmplarea aceasta, se zice, Armeanca a fost stăpâna casei. Și se zice că atunci toate treburile mergeau mai bine. De când casa e pe mâna Armeanului a început să se ofilească norocul familiei...

Schiopul întinde armonica, întoarce ochii pe dos și cântă falș o melodie armenească târăgănată și monotonă. Cântând se înduioșează și ochii i se umplu de lacrimi. Dar cântă mereu și lacrămile i se revarsă pe obraji și se împrăștie prin barbă.

Berta s'a ghemuit lângă piciorul cel șchiop al bătrânului, se uită cu gura căscată la armonică, se înduioșează și ea, și începe să cânte cu glas pițigăit și plângător.

Pe urmă vine Șimi, pe urmă Iani, pe urmă Armeanca... Și toți se așează în jurul Armeanului și ascultă, și pe urmă cântă, și pe urmă lăcrimează.

Se înnoptează...

La Armeanul era clubul intelectualilor satului. Aici se întâlneau în fiecare seară, și mai cu seamă iarna, tot ce Maierul avea mai nobil: notarul Bărgăuanu, pădurarul Laar, David, feciorul cârciumarului, popa Grozea, dascălul Tofan și ceilalți.

Armeanul ținea o prăvălie și de-aceea era clubul la dânsul. Se întâmplă că e nevoie de ceva în casă. Ca la oameni. O sticlă de lampă, o lumânare, ori oțet, ori cine știe ce. Fuga la Armeanul. Boerul tot nu face nici o treabă; iaca se mută de pe un scaun pe altul. Să meargă dumnealui, că slujnica spală rufe...

Boerul vede bine că așa e și pleacă. Ajunge într'un suflet la Schiopul.

— O sticlă de lampă!

— Bine. Numai decăt.

Și Armeanul, până învelește sticla în hârtie, se apucă să povestească boerului, sau unui alt mușteriu, că vaca cea mai frumoasă a Boroii a pierit azi-dimineață, din senin. Spune că tot satul fierbe.

— I-auzi!... Și eu habar n'aveam!... Cum a putut pieri Dumana Boroii? Cum? O fi mâncat trifoi otrăvit, i-o fi făcut cineva far-mece?

Mușteriii se perindă mereu. Fiecare știe sau născocoște câte un amănunt nou și interesant. Ion a Glanetașului zice că ar fi pierit cu limba scoasă de-un cot, Floarea Onoaei spune că de două zile dădea câte zece ocale de lapte amestecat cu sânge...

În sfârșit numai lucruri de mare senzație în fața cărora o sticlă de lampă trebuie să dispară și să se uite cu desăvârșire.

Din vorbă 'n vorbă boerul trece și 'n odaia de-alături să vadă ce mai spun intelectualii. Intelectualii sunt în păr și joacă. Joacă domino sau cărți, neapărat. Deci până una-alta boerul face și el nițică galerie. Pe urmă îi vine prilejul să ție locul unuia care ese până afară ca să se răcorească, fiindcă are un

ghinion turbat. Vremea trece, jocul se înteste și boerul se adâncește în cărți așa că nici cu patru boi nu l'ai mai scoate... Când i-e lumea mai dragă însă se pomenește că-l sgâlțâie cineva de mână. E băețasu' pe care l'a trimis mămița să cheme acasă pe tăticiu'. Tăticiu' însă a început să aibă ghinion, pierde cinci gologani, e supărat și-și mângâie disperat cărțile. Tocmai când copilul iese cu gura pornită pe plâns, vrea să-i spună că vine numaidecât. Mai trece ce trece, apoi vine servitoarea, suflecată până 'n genunchi, îndușită și murdară, de, cum e omul când spală dușumelele sau rufele. Din prag strigă:

— Conașule, să faci bine să vii acasă că avem mare nevoie de d-ta!

— Îndată! Îndată!—răspunde boerul zâmbind cu înțeles și jenat către ceilalți care de asemenea zâmbesc, dar cu dispreț.

Servitoarea pleacă bombănind. Vremea trece ca gândul. Servitoarea se înființează iar, mai morocănoasă, și se răstește:

— Conașule, să vii că n'avem nici un strop de petrol în casă și stăm prin întuneric!...

— Cumpără o lumânare, fetițo, și du-te înainte că te ajung!

Și iar așa, și iar așa. Până ce însfârșit ușa clubului se deschide ca trăznetul și intră însăș leoaica, cucoana, înfuriată ca o vijelie.

Face cu ou și cu oțet pe toți intelectualii și mai cu seamă pe Armeanul care e pacostea satului căci înăcrește traiul tuturor cucoanelor. Pe urmă îl spală cum se cuvine pe iubitul soț și-l scoate din club în drăgălășii...

Intelectualii rămân încurcați și opăriți, zâmbesc și trec înainte. Ce să răspundă unei femei?

Cel mai însuflețit partizan al clubului e dascălul Tofan care, deși deabia răsufală de calicie, are totuși multă trecere fiindcă știe nemțește. Venea totdeauna cu copilul ca să fie liniștită dascălița și să nu creadă că se ține de drăcii. Copilul făcea pe chibițul. Și-i plăcea atât de mult să facă pe chibițul, încât stătea ceasuri întregi fără să scoată o vorbă, cu ochii holbați la grămăjuile de bani albi și roșii ce zuruiau pe masă. Se bucura nebun când vedea că dinaintea tăticului creștea grămada de parale, că tăticul era vesel și-l întreba mereu dacă nu i-e somn, iar dacă-i era somn, îi dădea câte un gologan. Atunci tăticul câștiga. Când vedea însă că tăticul șade pe scaun par'că ar șede pe ghimpi, că numără într'una bănișorii ce amarul îi mai rămăsese, atunci copilul se posomora. Fiindcă atunci tăticul pierdea de se smintea. Atunci el își rezema căpușorul pe marginea mesei și bâlbâia un Tatăl Nostru, ca să-i ajute Dumnezeu

tăticului să câștige. Și adormea cu gândul la Tatăl Nostru și la tăticul, și nu se mai trezea decât atunci când vre-unul, scos din fire de prea mult ghinion, bătea cu pumnul în masă...

S'au căznit ele, femeile, mult să omoare clubul, dar n'au izbutit. Și totuși o femeie a pricinuit moartea clubului: Armeanca. A murit Armeanca, a murit și clubul.

Familia Armeanului s'a împrăștiat. Prăvălia s'a vândut la mezat. A cumpărat-o un Grec posac, care nu vrea să dea nici un ac pe datorie. Deaceea și intelectualii l'au poreclit „pocitul“.

Dealtmintrelea Tofan a prevăzut moartea clubului îndată ce a aflat că a murit Armeanca. I-a și spus dascăliței, foarte mișcat :

— De-acum poți fi fericită! A murit Armeanca, a murit și clubul!

OFILIRE

OFILIRE

Soarele zâmbea..... Mănunchiuri de raze aurii se întreceau prin văzduhul înveselit mângâind pământul crăpat de dogoreala zilelor trecute, răstrângându-se zglobii în oglinda râului ce încinge satul ca un brâu de argint.

Un iaz tare și nou închidea calea apei neobosite. Valurile oțeloase se năpusteau mugind asupra zăgazurilor căptușite cu bolovani, le hurducau, le pălmuiiau, apoi neputând să le biruie, se aruncau turbate pe scândurile lucioase la vale, și se prăbușeau în vârtejurile adânci ale hâlboanei. Zdrobite, răcnind de mânie, se zvârcoleau în brațele vojului, pe urmă scăpau trudite și alunecau gâlgâind pe prundișul arămiu...

Dinjos de iaz, la marginea râului, Saveta prundarului se închină de două ori spre oglinda încrețită a apei, ș'apoi cu cofele pline, cu ochii în pământ, încordată ușor sub povară, se îndreptă spre pârlazul din fundul

grădinii. Lângă gardul de nuiele poposi e leacă. Brațele îi căzură moarte dealungul trupului, capul îi căzu pe piept, iar sub dunga neagră a genelor îi răsăriră câțiva picuri mărunți de lacrimi care se scurseră domol pe obraji plini și îmbujorați. Și așa rămase un răstimp pierdută. Apoi privirea i se îndreptă spre turnușoarele de spumă ce tropăiau în hâlboana iazului. În creerii ei prinseră a se vâlmăși o sumedenie de gânduri ciudate, niște gânduri de cari îi era groază, care o chinuiau, dar care totuș o ademeneau neîncetat de o vreme încoace.... Într'un târziu se desmetici și, cu o sfortare cruntă, își curmă plânsul. Dar când ajunse la căscioara țuguiață și intră în pridvor, lacrimile o prididiră iarăș, pe-a furișul.

Mă-sa, o femeie vâjnoasă, c'o gură ca me-lița, suflecată până'n genunchi, văzând-o pleoștită și bocită, se cătrăni foc, și se răpști la ea:

— Ce-i cu tine, fato?... Ce te tot bocești par'că te-ar fi părăsit mirele?

Saveta tresări spăimântată și deabia putu bâlbâi câteva vorbe sdruncinate. Lacrimile însă începură a-i curge și mai năvalnic.

Mama se uită mirată la fată. Dintr'un tăiu vru s'o ocărească, să-i scoată nălucirile din cap. Dar când îi văzu ochii stinși, obraji

arși, când o văzu atât de posomorită, o cuprinse mila, par'c'ar fi înțeles durerea mută ce se alină în lacrimile acelea. Și glasul i se înmuiă, privirea i se îndulci:

— Spune-mi, draga mamei, spune-mi mie ce te doare?...

Fata se opri în prag, stătu o clipă pegânduri, apoi răspunse cu glas năbușit:

— Nimica, maică.... Nimica... Zău nimica...

Mama privi lung în urma ei, clătină din cap, și bombăni îngrijorată:

— Are ceva... de bună seamă are ceva fata asta....

În porumbiștea din dosul casei Saveta se opri. Întrebarea mamei îi răscolise deodată toată durerea. Simțea limpede cum i se îngreunează mintea, cum îi lânzezește sufletul. Genunchii începură a-i tremura.

Se lăsă jos și-și lipi fruntea de pământ. Lacrimile îi secaseră. Numai oftări adânci se mai desprindeau din pieptul ei rotunjour, oftările plânsului uscat care sugrumă sufletele. Părul ei bălan se sbătea ca peștele lângă corpul întins între mușuroaiele firelor de păpușoi.

O adiere blândă, lină se furișă printre foile jumătate verzi, jumătate galbene ale porumbului. Spicele fâșiau tainic și-și plecau capetele ferindu-se de căldura soarelui care

prinsese a le înțepa. Și, din freamătul frunzelor-sulițe, par'că i se deslușea o povestire urită.

Pe Saveta o cutremură un fior de fierbințeață din creștet până 'n tălpi. Buzele ei stinse, învinețite murmurară trăgănat:

— Nu se poate... nu se poate...

De trei săptămâni îi furnică în urechi un gând, de când îi spuse Florica pădurarului că feciorul popii se însoară, feciorul cel mai mare, cel de se face doftor, cel care... Când a auzit asta a simțit că i se înfige o săgeată otrăvită în inimă.

— Dacă e adevărat, mă arunc în hâlboana iazului — își zisese dânsa atunci, și de-atunci o muncește mereu gândul acesta.

Privirea i se tulbură, sângele îi clocotește în vine când se gândește la ceea ce îndură ea de-atunci. Iși încleștă degetele în păr, se svârcolește desnădăjduită pe bulgării sfărmičioși de pământ și se blestemă într'una și-și zice:

— Te-a bătut Dumnezeu, nerușinato, fiindcă ai păcătuit...

Dar apoi, repede, fără nici o trecere, o năpădesc alte amintiri, lumea i se pare că se înseninează, și-i pare rău că-și afurisește iubirea. O rază dulce de nădejde îi pătrunde prin creeri, îi rânduiește gândurile învâlto-

rite. Și vuietele năpraznice încetează înfrunte de adierea trecutului care i se desfășoară ca o poveste frumoasă, fermecătoare...

...Era spre toamnă atunci... era pe vremea secerișului, întocmai ca și astăzi. Ea încă nu împlinise șaptesprezece ani. Deabia în vara aceea începuse a merge la horă. Și-i ziceau oamenii „frumoasa lui Ion-Prundarul”... Așa-i ziceau.

Și s'a întâlnit pe câmp, venind dela holdă s'a întâlnit cu feciorul popii. Și feciorul popii era boer... boer mândru... Ea i-a dat binețe cum se cuvine, iar el i-a mulțumit ș'a întreat-o, dacă nu i-e frică seara pe hotar. Dar încă nu era seară și ea a râs și i-a răspuns că nu i-e frică și că încă nu e întuneric. El însă a zis că ba se 'ntunecă și că are s'o însoțească până 'n-sat ca să nu-i fie frică... Și ei îi era tare rușine și de rușine ce-i era la început deabia putu să bolborosească ceva.

Pe urmă totuș s'a îmbărbătat, căci boerul era tare vorbăreț și știa povesti multe lucruri vesele de cari trebuia să râdă cu hohot, și altele duiioase de cari îi venia să plângă. S'apoi avea boerul un glas moale, moale ca mătasa, care te mângâia și-ți încălzea inima. Și avea niște ochi mari, negri, cu scipiri ademenitoare, și pe obrazul stâng,

într'un drept cu mustăcioara deabia mijită, un semn cât un puiu de linte. Și-i sta tare bine așa...

Și a tot povestit boerul... a povestit și nu i-a stat gura nici o clipă. I-a spus c'a isprăvit cu învățătura și acuma se face doftor... Și ea îl asculta bucuroasă și ar fi dorit să fie cât mai lung drumul până în sat...

Apoi, într'un loc, boerul s'a oprit... s'a oprit tocmai sub părul cel pădureț din livada lui Siminoc. Pe jos era prund de pere săl-patece, mărunte și galbene ca turta de ceară... Și s'a oprit și Saveta, cu toate că ceva îi spunea să nu se oprească... Ș'atunci boerul a tăcut și a luat-o de mână. Și mâna lui era suptă și rece ca o steluță de zăpadă.

Saveta tremura... tremura ca varga de mesteacăn și inima îi svâcnea nebunește. Și feciorul popii a început a-i șopti vorbe dulci. Ea nu înțelegea rostul vorbelor lui, dar glasul îi mângâia sufletul ca o sărutare de mamă... Și feciorul popii a cuprins-o de mijloc... Ea a dat să-l respingă și i-a zis (cu voce răgușită: „Boerule, fii bun și mă lasă 'n pace"... Dar el a strâns-o și mai pătimas în brațe și a sărutat-o pe buze. Și 'n minutul acela a simțit Saveta că deodată tot sângele i se aprinde, că o pătrunde o fierbințeală mare, că îi cad în jos brațele... Și fe-

ciorul popii a putut face cu dânsa orice, căci dânsa nu i s'a mai împotrivit...

Era noapte cum se cade când a ajuns acasă și mă-sa a certat-o... a certat-o ca pe-o slujnică. Atunci ei nu i-a păsat de dojană și nu s'a spăimântat de cuvintele de ocară. Acuma însă îi răsună în urechi ca o vijelie:

— Iea seama fato, iea seama! Să nu-mi aud vorbe slabe pe urma ta! Să nu te pângărești, să nu-mi faci rușine, că de mi-i face, cu mâinile mele te-oi sluti și, slută, te-oi goni din ograda mea să te duci încotro te-or duce ochii, să cerșești pomana oamenilor fără milă și să nu-ți mai aud nici de nume!...

Și a doua zi Saveta iar s'a întâlnit cu feciorul popii. Și dacă nu-l vedea două zile, Saveta nu mai avea hodină. Și odată, când feciorul popii plecase de-acasă pentru o săptămână, Saveta s'a îmbolnăvit și s'a topit ca o floare neudată...

Ca niște fulgerări senine i se perindă acum toate prin minte. Și fața par'că i se mai îmbujorează, par'că-i vine iar poftă de viață.

Dar gândurile triste o cotropesc iar numai de cât și sufletul ei amărât se sbuciumă, se prăpădește în prăpastiile ce i le arată ziua de mâine. Iși aduce aminte cum o ocolește acum când o întâlnește pe uliță, cum se întoarce pe altă parte și se face a n'o auzi

când îi dă binețe, cum e mai străin ca cel mai rău străin. Și inima stă să-i pleznească de durere. Și nu mai îndrăznește nici să nădăjduiască măcar că zvonurile despre însurătoarea lui să fie numai cleветiri.

Ar vrea totuș să mai dea odată față cu dânsul, să-și citească din ochii lui osânda. Și a fost de vre-o câteva ori... a fost până la poarta ogrăzii popii, dar n'a fost în stare să puie mâna pe clanță. O prididea plânsul cuprinsă de sfială și, buimăcită de rușine, deabea putea să se târască până acasă...

Apoi iar caută să se mângâie... Da, așa trebuia să se sfârșească dragostea ei păcătoasă. Așa i-a fost scris, pesemne. Ea nu-i de seama lui. Ea e proastă și săracă. Ea i-a fost numai o jucărie, o petrecere de vreme. El e boer. El trebuie să-și iea nevastă o cucoană... Dar deodată se oprește și se întinde par'că s'ar împotrivi unei puteri vrășmașe.

— Nu-i adevărat!... Nu-i adevărat!...

Și-i vine să strige în gura mare, s'o audă toată lumea, că asta nu se poate, că asta-i o rușine grozavă... Vorbele i se îngrămădesc în gât și nu le poate rosti cu toate că simte cum o sugrumă.

Soarele se grăbește cu pași de uriaș spre sfîntitul roșu ca sângele. Rătăcește o clipă

printre piscurile rumenite ale munților, apoi se scufundă încetinel, împrôșcând o ploaie de lumină ruginie pe coamele dealurilor din față.

. In casa lui Ion Prundaru, la lumina înăbușită a unui opaiț, oamenii s'au așezat la masă. Toropiți de munca zilei, mânâncă lacom și tăcuți. Numai zăcănitul lingurilor de lemn și țopăitul buzelor se aude din când în când.

Pe la sfârșitul mesei însă inimile se demortesc. Deodată prundarul își înalță glasul:

— Duminecă se cunună feciorul popii...

Un moșneag alb ca oaia, cu obrazii pământii, icnește ceva și clatină din cap. O femeie ciupită de vărsat își propteste lingura de ghizdul blidului și se uită întrebătoare împrejur:

— Să-i dea Dumnezeu noroc și fericire, că-i om bun și milostiv — zice iar prundarul, ștergându-și mustățile.

Saveta se scoală tremurând de pe laviță. Fața ei e galbenă ca frunza veștedă de frăgar. Iese din casă cu pași rătăcitori și i se pare că se năruie casa în urma ei...

Din dosul unui deal răsare luna și se înalță șgribulită, ca un sloiu de gheață, în văzduhul înstelat. Un paianjeniș de lumină

albă, rece se așterne peste desişurile codrilor adormiți.

Pe cărarea din porumbiște Saveta aleargă ca o smintită spre iaz. Țărâna scârțâie dureros subț leopardul picioarelor ei desculțe. În burueni, licuricii sclipesc ca niște punctulițe verzi, ca niște ochi vrăjmași, înfuriați...

Și râul mugește înfricoșător în bezna nopții. Un vânt rece, umed învâltorește luciul oțelos. Sbârciturile argintite se leagănă, se încurcă și se sparg. O mogâldeată ciudată se svârcolește în apă câteva clipe făcând-o să bolbocească. Valurile nemiloase o înhață repede și o aruncă pe iaz la vale, în mijlocul vârtejului spumos și alb ca laptele strecurat. Vârtejurile o leagănă, o apasă la fund, apoi iar o scot, o svârle la mal și o acoperă cu nisip mărunț ca pânza zăbranicului.

Luna zâmbește ca un om nepăsător și se ascunde la spatele unui nour negru ca jalea...

B A R B A

IMITAȚIE

BARBA

Razele orbitoare ale becurilor electrice se răsfrângeau mândre în cristalul oglinzilor venețiene. Bărbierul lucra repede, tăcut și mișcat; în tăcerea încremenită scârțâitul briciului semăna cu țârâitul timid al unui greer.

Petre Ulvineanu vedea în oglindă, cu multă plăcere, cum i se întinde, se reliefează și îi întinerește, clipă cu clipă, fața obosită, aproape ofilită, pe care barba de o zi o acoperise cu umbrele și brazdele plictisitoare ale bătrâneții.

— Am ajuns la vârsta — se gândea dânsul — când trebuie să-ți iei cafeua cu lapte așteptând bărbierul. Iată-mă nevoit să am mai multe întâlniri cu briciul de cât cu mireasa-

Petre Ulvineanu era mire. Tocmai la patruzeci și șapte de ani avu și el norocul ca o fată tânără, bogată, să vrea să-și lege de dânsul toată viața. Până acum nu-l luase

rimeni în serios. Fusesse regele flirtului, regele patinajului, regele balurilor, regele cravatelor, dar cu toate astea trecea prin lume ca o cocotă cu care toți vreau să petreacă, dar căreia nimeni nu se gândește să-i întindă mâna.

Cât a fost într'adevăr tânăr, i-a plăcut să-l mângâie aripile ușoare și pestrițe ale vieții; când însă tinerețea lui încăpu pe mâinile bărbierului, ale croitorului și ale lui Dumnezeu, când Lunea părea de douăzeci și cinci de ani, iar Marțea deodată avea cincizeci, când fu nevoit să înconjoare lumina prea strălucitoare ca nu cumva cutele ascunse ale bătrâneței să înceapă a rânji de sub masca tinereței lui meșteșugite, când acasă trebui să arunce cât colo corsetul ca să se poată tolăni bătrânește într'un fotoliu moale și cuprinzător, se posomorî foarte mult și începu să se gândească.

Seara, înaintea oglinzii, fața lui părea tânără și neobosită, mai ales după întâlnirile cu bărbierul. Ziua însă, obrajii lui rași de nenumărate mii de ori, chinuiți de tăișul bri-ciului, gâtul lui ca un gât de curcan, cearcănele de sbârcituri înguste și dese de sub ochii scufundați în orbite, îi trânteau în nas o sumedenie de adevăruri cumplite și triste. De seori, în saloanele cele mai vechi și strălu-

cite, simțea o greutate de plumb în ceafă și un fior rece prin spinare.

— La ce te gândești, domnule Ulvineanu?
— îl întrebă odată Fanny Dragnea, tocmai într'o clipă când simțea greutatea de plumb în ceafă.

— Mă gândesc—răspunse Ulvineanu strâmbând deodată cochet din colțul gurii — mă gândesc la plictiseala oamenilor așa. Aci mă simt ca și când aş sta între flori artificiale și aş fi silit să cred că e primăvară. Ei, asta nu mai merge. Asta nu se mai poate. Mi-e dor de natură, de locurile unde acum e zăpadă, unde e vântul care îți mână sângele în obraji, unde omul poate să fie într'adevăr om. Dar n'am cu cine să mă duc prin locurile astea...

Aluzia aceasta avu urmări grave. Peste vre-o săptămână Ulvineanu primi o scrisoare din Sinaia, dela domnișoara Fanny. Scrisoarea era atât de drăguță, atât de dulce, în cât Ulvineanu nu se putu stăpâni și plecă la Sinaia. Repede de tot ajunse și regele toboganului și apoi se logodi cu domnișoara Fanny. Simțea însă că această izbândă minunată și neașteptată nu i se datorește lui, ci numai și numai aerului aspru care i-a îmbujorat obraji, care l-a întinerit sau cel puțin l-a făcut să pară tânăr... cine știe până când?

— Pudrează-mă, te rog, și pe gât, — zise bărbierului care își dădea toată silința să-l întinerească, fiindcă știa unde se duce Ulvi-neanu.

— Acu sunteți atât de *fres*, conașule — vorbi bărbierul — în cât dacă aș fi femeie și dacă aș fi de șaispce ani...

— Taci din gură, săpunarule! Vrei adică să-mi spui că d-tale îți datoresc tinerețea? Știu, știu.

Bărbierul își mângâie chelia.

— Pofțiți de vă uitați, conașule, la tidva mea. Sunt chel și bătrân cu toate că încă n'am împlinit treizeci și trei de ani. Boerii trebuie să aibă vre-o taină a lor de rămân tineri. La vârsta d-voastră eu o să fiu un bărbier bătrân și uscat ca tinicheaua, pe când d-voastră vă însurați, luați o fetiță de optspece ani și cu ea patru sute de mii de lei... Nevastă-mea încă n'are treizeci de ani, dar nici nu-mi vine să mă uit la ea. În schimb primadona pe care am văzut-o aseară la teatru se zice că e de patruzeci și unu, și — de ce n'ași spune-o conașule — azi noapte am visat-o, iar dimineța când m'am trezit alături de nevastă-mea, m'am înfuriat așa de rău că era cât p'aci s'o iau la bătae... Ehe, boeri știu să trăiască și să-și păstreze tinerețea! Li vezi pe dric și tot tineri îi vezi!...

Și'n vreme ce bărbierul îi ungea părul cu alifii scumpe și mirositoare, Ulvineanu, privind cu ochi mari la luminile gălbui, simți parcă nevoia să se gândească cu glas tare.

— Ai dreptate, domnule săpunar, ai dreptate! Toți sântem niște actori mizerabili. D-ta joci rolul bărbierului în viață și ai să rămâi un figurant urât cât vei trăi. Mie mi-a fost împărțit rolul de *viveur* elegant, cu toate că îmi aduc foarte bine aminte, începusem să joc alt gen și la douăzeci și patru de ani păream de treizeci și cinci. Da, da. Mi-am schimbat genul. Fie că de nebun, fie că de necaz, lăsasem să-mi crească barbă. Și aveam o barbă lungă, frumoasă, ca un popă îndrăgostit. Și lumea începuse să mă iea în serios. Oamenii vorbeau cu respect de mine. Colegii mei prinseră a mă ocoli, prea le păream serios. În schimb bătrânii mă îmbrățișau cu căldură în mijlocul lor, iar eu, fără să-mi dau seama, mă simțeam bine printre dânșii. Eram student în medicină și toată lumea îmi prorocea o carieră strălucită. Până și chelnării, cari în privința asta sunt specialiști, vorbeau cu mine ca cu un viitor profesor... Apoi deodată mi-a ieșit în cale o veveriță. O fetiță roșcovană, durdulie, pe care o întâlnii într'un local de petrecere tocmai când o durea un dinte. Am dus-o acasă și i-am scos

rădăcina cu pricina. Drept recunoștință mi-a spus următoarele: „Să-ți dau o povață. Rade-ți barba. Să știi dela mine că nici o fată n'are să te placă cu bărboiul ăsta de-un cot. Parc'ai fi de-o sută de ani. Te-ași săruta dar mi-e scârbă de barbă!” A doua zi mi-am dat jos barba. Cariera de doctor s'a dus dracului. De-acuma nu mai îndrăznii să mă duc printre domnii profesori. Mă întorsei iar la prietenii mei sburdalnici și începui să mă înfund prin localurile de noapte. Adevărat că acuma nu mă mai stânjenea barba. Avui din ce în ce mai mari succese la femei. Ince-tul cu încetul ajunsei regele flirtului, regele patinajului, regele cravatelor, regele valsurilor, iar astăzi la vârsta de patruzeci și șapte de ani sunt tot acolo unde eram când aveam douăzeci. Rolul de *viveur* trebuie însă să-l joc până la sfârșit, trebuie să-l joc... Mă gândesc de multe ori că, dacă nu mi-ași fi ras barba, astăzi poate ași fi profesor la Universitate, ași avea clinica mea, ași umbla în cupeu, ași purta ochelari de aur, ași avea mutră gravă și serioasă.... Viața e o comedie, domnule săpunar! E îngrozitor să te gândești că nimic nu atârnă de noi, că totul se învârtește în jurul bărbii sau în jurul mustăților.... Apropos, vopsește-mi, te rog, mai bine sprâncenele!...

ȚĂRANUL ȘI COASA

IMITAȚIE

ȚĂRANUL ȘI COASA

Intâmplarea făcu să fiu odată de față când intră un țăran într'un magazin de fierărie.

— Bună ziua! — zise dânsul.

— Ce dorești?

— Ași vrea să cumpăr o coasă...

Negustorul se repezi și trânti pe tejghea un mănunchiu de coase.

Țăranul se uită la ele chiorâș, cu niște priviri dușmănoase, apoi, întorcându-se cu dispreț și strâmbând din nas, zise:

— Aș cumpăra d-alea cu pajura tunului.

Negustorul dădu la o parte coasele cu cap de taur și aduse vre-o câteva din cele cu pajura tunului.

— Da, par'că mai sunt acolo — mormăi țăranul peste umăr.

Prăvăliașul, om răbdător, aduse îndată toate coasele însemnate cu pajura tunului.

Țăranul își alunecă ochii peste marfă, dar nici n'o atinse. Clătina din cap gânditor.

— Ei, ce-ți mai lipsește?

— De, mă gândesc că tot mai bine o fi să aleg una din cele cu cap de taur...

Negustorul n'avu încotro; încercă teigheaua din nou cu coasele cele dintâi. Acuma însă văzu și țăranul că-și face de cap și deciluă din grămadă o coasă la nimereală.

Inchise întâiu ochiul drept și cercetă coasa cu deamănuntul, apoi închise pe cel stâng, ținând-o înaintea, cu vârful în jos. Pe urmă o ridică în sus și o mai privi așa o bucată bună de vreme.

— Cât ai cere pe ea? țâfni către negustor așa ca cu gura altuia.

— Patru lei.

— Pe coasa asta? întrebă țăranul batjocoritor. Asta nu se poate.

O îndepărtă puțin și trase cu mâna o linie în aer, să vadă cum ar veni dac'ar avea coaderiște, apoi o ciocăni cu degetul arătător și în sfârșit o îndoi pe genunche.

— Hm... ei... va să zică nu glumești?

Negustorul se jură pe tot ce are mai scump că nu i-o poate da mai eftin de oarece și pe el îl costă patru lei în cap.

— Păi nu vezi d-ta că nu-i călită cum se cade?

— Mă rog, asta-i fabricată din cel mai fin oțel englezesc.

— Ia nu te mai face caraghios! Trebuie

să fii orb să nu vezi că e prefăcută dintr'una veche...

— E o marfă minunată care o să ție până la moartea d-tale.

— Dacă cumva nu s'o rupe în otavă — zise țăranul râzând.

— Coasă ca asta n'ai avut d-ta de când ești pe lume. Mă rog, n'ai de cât s'o cercetezi mai bine și să vezi...

— Aș, ce să mai cercetez? Coasa-i coasă, una ca și alta. O iau pe care îmi cade în mână. Ei, spune-mi verde, cât ceri pe ea, că n'am vreme de pierdut. Am o mulțime de treburi prin târg...

— Ți-am spus odată: patru lei.

— Dar bine, domnule, pe ce ceri d-ta patru lei, pe ce?...

Și zicând aceasta începu să cerceteze coasa din nou, iar ca să o vază mai bine, eși în stradă. În prag însă se întoarse și strigă:

— Ia seama că mi-am lăsat înlăuntru pălăria!

Afară razele soarelui tremurau și alunecau vesele pe oglinda albăstrie a fierului. Țăranul duse coasa încetinel la gură, suflă și așteptă cu adâncă evlavie până ce aburii o întunecară o clipă și apoi se limpeziră iarăș, numai de cât. Pe urmă o atinse de câteva ori cu vârful de trotuar, făcând-o să clincăe.

— Cam ciudat sună — mormăi dânsul întorcându-se alene în prăvălie. O dai cu trei lei și cinci zeci, s'au n'o dai?

— Ei bine, fie; de oarece e vorba de d-ta, hai să rămân eu de pagubă, iea coasa cu trei lei și șapte zeci și cinci de bani!

— Doamne ferește... Ce-ar zice feciorii mei când ar afla c'am dat atâta?... Ei, o dai ori n'o dai?

— Mai eftin nu pot s'o dau.

— Atunci să rămânem sănătoși!

Eși; dar din mijlocul străzii se întoarse repede înapoi, mai strigă odată:

— O dai ori n'o dai?

— Nu, n'o dau.

Țăranul își mototoli zăpăcit pălăria un-suroasă între degete.

— In viața mea n'am avut treabă cu un om mai fără suflet ca d-ta... de când țin eu minte... Știi ce, domnule, pun coasa de-o parte, am să mă mai gândesc nițel afară.

După vre-un ceas de vreme veni însoțit de o rubedenie.

— Am venit, — zise dânsul, ștergându-și sudoarea de pe frunte. Dumrealui e cumnatul meu. Ne-am sfătuit să cumpere și el o coasă, că doară când cumperi două, se cuvine să le iei mai eftin...

— Mai eftin nu le pot da, ți-am spus-o de o mie de ori.

— Gândește-te bine, domnule, să nu-ți pară rău.

— Nu, nu. Nici să nu ne mai răcim gura.

— Va să zică, nu vrei să lași nimic. Nici măcar un ban? Izbucni țăranul furios,

— Nici o para—răspunse hotărît negustorul.

— Ei, acu ce să mai zic? adăogă țăranul mai împlânzit.

— Zi ce-ți place. Eu nu mai stau de vorbă cu d-ta.

— Ai, ai, nu te mai supăra și d-ta așa, ca o cucoană bătrână. Dacă ți-e scumpă vorba, hai dă mâna.

Și țăranul mulțumit, dădu mâna cu negustorul.

— Așa. Iacă ne-am învoit. Căine să fie cine nu se ține de tocmeală...

Cu o încetineală sărbătorească începu să-și descheie pieptarul. In vremea aceasta însă nu-și luă de loc ochii dela colțul unde răzímase coasa cumpărată. De odată i se năzări că coasa e mai strâmbă și mai mică de cât aceea pe care o alesese. Iscodi cu priviri mânioase personalul prăvăliei, apoi ridică coasa și-i cântări greutatea.

— Asta-i altă coasă! strigă dânsul întărâtat. Poți să spui ce vrei, asta nu-i coasa mea!...

Și repede își închee nasturii lucii de cositor ai pieptarului.

— Cum să nu fie asta coasa d-tale? Vino-ți în fire, nene, altmintrelea o să-mi es și eu din țâțâni.

— Nnda, hm... hm... Cine dracu m'a pus să ies din prăvălie. Sunt și eu de vină, ce e drept!... Ei, acu ce mă fac?...

— Iți spun că asta-i coasa ce-ai ales-o!...

— Asta?... Par'că eu n'am ochi să văz...

O ciocăni cu degetul, o îndoi pe genunchi, o scoase în stradă, o zângăni de trotuar și veni cu ea, pleoștit, în magazin.

— Asta nu-i coasa mea!... Pe asta nu dau mai mult de trei lei și cinci zeci!

— Nu umbla cu matrapazlăcuri, nene!... Dacă nu-ți place asta, poftim, alege-ți alta. Găsești aici câte dorești.

— Ce, crezi d-ta că sunt nerod să mă apuc din nou să-mi bat capul alegând? O iau pe asta, dar mai ieftin, fiindcă e mai slabă ca cea dintâi.

— Aiurezi, neică, aiurezi!

— Cum? Adică vrei să rămân eu de pagubă? Nu te-ar durea pe d-ta sufletul să-mi iei mie două prețuri?

— Hai, scoate banii de grabă și nu mai clămpâni degeaba.

— Bine, — strigă țăranul amărît, să ai d-ta dreptate. Dar cel puțin să împărțim cei două-zeci și cinci de bani să nu rămân eu cu toată paguba.

— Rămâne așa cum am spus.

— Ei, dacă e așa, ia-ți banii!...

Incepă iar să-și descheie pieptarul, din al cărui buzunar scoase, cu multă băgare de seamă, o piesă de doi lei și o întinse negustorului.

— Ceilalți îi strâng acușica!

Dintr'alt buzunar al pieptarului mai scormoni patruzeci de bani, iar dintr'un al treilea alți zece bani.

— Uite cincizeci bani.

Apoi vârî mâna în buzunarul cioarecilor unde găsi șaptezeci și cinci de bani.

— Cincizeci de bani cu șaptezeci și cinci fac un leu și douăzeci și cinci. Acu cât mai trebuie?

— Incă cincizeci de bani.

— Cincizeci?... Hm... Nu cred să mai am atâta.

În vremea aceasta, cu mutra cea mai nevinovată din lume, pâdea ochii negustorului, parcă ar fi vrut să-i citească gândurile.

— Adică... Ia stai nițel... Unde dracu i-am ascuns? Aha, în nodul basmalei!...

Intr'adevăr, din colțul boțit al unei basmale roșii, mai scoase douăzeci de bani.

— Aștia au fost cei din urmă, — zise dânsul prietenos. De unde nu-i, nici Vodă nu poate lua!

— Incă treizeci de bani! stăruie negustorul fără milă.

— Ei acu lasă, nu mai zice nimic; coasa și așa nu face două parale! Și nici nu mai am bani la mine, că ce brum mai am, i-am uitat în căruță, în suman. Cred că nici d-ta nu-mi poți cere să alerg atâta amar de loc pentru câți-va gologani. O să ne răfuim noi altă dată ca oamenii cinstiți.

— Mi-e să-mi plătești pe deplin! Du-te de adă parale că coasa n'are să fugă până te întorci d-ta!

Acuma țaranul deodată făcu pe jicnitul.

— Ce? Adică n'am eu la d-ta cinste de câți-va gologani? Știi d-ta, domnule, că tata și cu bunicu-meu au fost primari? Mie nu-mi trebuie mila nimănui, asta s'o știi d-ta! Cumnate, aruncă-i în nas treizeci de bani și hai să plecăm!...

Iși luă posomorît coasa și se îndreptă spre ușă. În prag însă tot se mai întoarce odată cu față schimonosită, plină de dispreț, și, făcând să licărească coasa în lumina soarelui, strigă triumfător:

— I-ascultă, domnule! Să știi dela mine că asta-i cea mai bună din toate coasele d-tale; celelalte toate nu fac două parale!

RAFUIALA

RĂFUIALA

I

Primerit de sărbătoare, gata de mult de ducă, Toma Lotru ședea mototol pe laviță, cu coatele rezemate de marginea mesei, cu obrazii scufundați în găvanele palmelor, privind țintă la un ochiu de fereastră pe care gerul de astă-noapte zugrăvise sumedenie de chipuri de ghiață, ciudate și întortocheiate, că visurile urîte ale unui om necăjit. Iși bătea capul să le slovenească... Iacă, colo 'n mijloc, o minune mândră și mlădioasă, un chip frumos de femeie, proptit și 'n dreapta și 'n stânga pe două matahale șterse și prelinse. Și jur împrejur se încolăcesc deavalmaiezme pocite subțiri, dintre cari se desprind și se împletesc, în rotogoale răzlețe, cununi de ghiață argintie... Toma părea că începe să înțeleagă rostul acestor chipuri. Tocmai își încruntă sprâncenele ca să le pătrundă

mai bine, dar atunci un strop lat de apă se dezghiocă de sub pervaz, se prăvăli în cârligături mărunte peste miezul geamului și, deodată, toată icoana se mânji și toate florile se schimonosiră...

Toma clipi vajnic de două ori, desvelind doi ochi mari de cărbune stins. O fulgerare de pară lucitoare îi învioră o clipă privirea, o licărire de mânie pătimașă care însă se înecă îndată în nedumerirea ce-i ținea încătușat sufletul. O oboseală i se strecură prin mădulare. Simțea că îi tâșnește ceva prin inimă, ceva nedeslușit încă, asemuitor și cu durerea și cu furia.

Și 'n răstimpuri își cântărea femeea prin painjenișul pleoapelor întredeschise. O vedea așa, ca prin ceață, proptindu-se cu o mână de colțul mesei, îmbrăcată în haine frumoase sărbătorești, și i se năzărea că vede o păpușă de marmoră în fereastră, o floricică atinsă de rouă...

Ii era tare dragă Rafila, mai dragă ca ochii din cap. A luat-o săracă, numai cu cămașa de pe ea, dar a trebuit s'o ia, că de n'ar fi luat-o și-ar fi făcut seama. N'a văzut el atunci nimic și n'a vrut să audă nimic. Ii era dragă Rafila și nu-i păsa de altceva.

Rafila a lăcrămat mult, foarte mult, când au făcut tocmeala. Era fată orfană, crescută

și îmbrăcată din mila oamenilor, obișnuită de mică cu plânsul. Plânsul îi fusese în viață toată mângâierea și în bine și în rău. A mai slujit pe unde a apucat și așa, încetul cu încetul, s'a pomenit fată mare, frumoșică și sprintenă. Elăcăii toți o iubeau și ea era blândă și bună cu toți, dar tot satul știa că numai cu Tănase Ursu se înțelege ea și se potrivește, cum se potrivesc două turturele.

A plâns mult Rafila când a făcut tocmeala cu Toma Lotru, și dela tocmeală până la cununie nici nu i s'au svântat lacrimile. Măcar că Toma era flăcău voinic și bogat, iar Tănase sărac ca degetul...

Toma a făcut, de dragul Rafilii, nuntă mare, cum rar se pomeneste... Dar Rafila nu înceta deloc cu plânsul... Și când stătura înaintea altarului, când îi puse popa să zică sfântul jurământ, cu trei degete pe sfânta cruce, Rafila a început să se bocească, de-i tremura și cununia de flori din cosițe. Și toate femeile au plâns de mila ei, încât se cutremura biserica de jale... Mai mult a semănat cununia aceea a prohod, decât a nuntă. Și toată lumea se mira și se minuna, numai Toma nu se sinchisea de nimic, căci lui îi era tare dragă Rafila...

Și a trecut de-atunci un an de zile... O seamă de oameni spuneau că trăiesc bine,

ca o pereche de porumbei, iar alții svoneau că nu se prea învoiesc la toate, cum ar fi să se învoiască un bărbat tânăr cu o femeie tânără...

Rafila se topea pe zi ce mergea, cum se topește omul de omăt în bătaia razelor de soare. Ii pieriseră bujorii din obraji, era albă ca peretele. Dar acum, de când s'a măritat, n'a mai văzut-o suflet de om plângând. Numai Tomă o vedea adesea cu ochii înroșiți. Inșă, când da el s'o 'ntrebe, ea începea a zâmbi, și astfel Toma nu mai îndrăznea s'o necăjească. Măcar că și lui i se părea că zâmbetul acela prea seamănă a plâns...

Ii era tare dragă Rafila, și în sfârșit a băgat de seamă și el că se vestejește și se ofilește ca o floare gingașă copleșită de burueni. Și, dela o vreme, a început să se gândească și să se neliniștească din pricina aceasta.

Apoi, într'o clipă nenorocită, i-a venit în minte un nume, un nume ca oricare altul, dar ale cărui slove îi înțepară auzul ca niște ace aprinse. „Tănase Ursu!“

Și deodată par'că i s'ar fi făcut lumină în creier. Părea că începe să înțeleagă multe lucruri pe cari nu le înțelesese până acum.

În clipa aceea, însă, a simțit în inimă svâcniri viforoase, a simțit că toată mintea i se

tulbură ca un lac în care se scurge un pârâiaș nămolos.

Ii veni să se isbească cu capul de pereți, când își aduse aminte de bocetele cele nefârșite, când își aduse aminte cum n'a pus el seamă atunci pe bocetele acelea. Pentru ce nu și-a căutat el de cap, dacă a știut ce știa toată lumea?... Bagseamă i-a luat Dumnezeu mințile.

Dar îi era dragă Rafila ș'acum, poate mai dragă de cum i-a fost, și simțea că mai de grabă ar face moarte de om decât să se despartă de ea.

Umbla ca un zmintit și nu îndrăznea să se apuce de nimic. Era voinic ca un brad, și se temea de toate umbrele, și totuș alerga nebun după umbre.

Se scula în cap de noapte și pleca. Spunea că se duce departe... Și 'n capul satului se 'ntorcea peste câmp, sărea garduri, trecea prin grădini ca un hoț, până ce ajungea iar în ograda lui. Ș'aici se dosea ca să nu-l vadă nimeni, ca un copil care a făcut ceva rău, și sta tupilat toată ziua și pândea, așteptând să vadă ceva, să vie cineva. Il apuca seara nemâncat și nebăut, dar el nu se clintea din loc. Târziu, după ce se încredința că n'a văzut nimic bănuit, se strecura iar pe unde a venit, cu acelaș gol în suflet, cu aceeaș dorință de

a afla ceva. Ii părea bine că n'a găsit nimic, dar îi părea și rău. Ar fi vrut par'că să dea peste ceva, să puie mâna pe ceva ca să știe lămurit...

Și așa hoinărea neînterupt, când pe urmele lui, când pe urmele ei, totdeauna degeaba. Din toate alergăturile acestea n'a putut scoate nimic... Se chinuia și se frământa, nemai știind de ce să se apuce, simțind numai curat, că o mână vrăjmașă îl împinge tot înainte, și că îmboldirea aceasta nu-i lasă odihnă.

Din om vesel ce fusese până atunci, se făcu închis ca vremea de ploaie. Nu se mai arăta printre oameni, iar dacă-l cerceta cineva, nu mai știa ce să vorbească, căci îi era frică să nu se dea de gol. I se părea că toate cuvintele îi sfâșie inima; din toate vorbele înțelegea șiretlicuri cari se potriveau de minune cu starea lui, cari poate erau rostite anume ca să-l batjocorească pe el. De multe ori îi tăia prin cap să se depărteze, să-și ducă pe Rafila undeva, unde să nu i-o zărească ochiu omenesc, să nu i-o poftească nimeni, să nu i-o pângărească nici un gând străin...

Ș'acum, iată, totuș vrea să meargă cu Rafila la o nuntă, să i-o vază toată lumea. O duce el singur să se întâlnească cu Tănase.

— Da, îşi zicea el, căci Tănase are să fie şi el la nunta aceea, mai ales dacă ştie că şi Rafila va fi acolo... Da, Tănase-i holtei, el se duce la toate nunţile...

Nici nu-şi mai poate da seama cum s'a putut întâmpla una ca asta, măcar că numai eri s'a petrecut... Işi aduce aminte că au venit doi călăreţi, au venit şi l'au poftit la nuntă. El s'a codit cât s'a codit, dar călăreţii nu i-au dat răgaz, şi 'n sfârşit a trebuit să le făgăduiască c'or merge negreşit şi el şi Rafila...

— Aşa da, fireşte c'ăşa, i-a zis atunci unul. Aşa se şi cade că, vezi, mirele nostru ţi-a fost cel mai bun prieten în holteşie.

— Şi mi se pare că sunteţi şi ceva neamuri... aşa mai departe, a adăugat cellalt.

— Apoi să veniţi neşmintit, să nu cumva să faceţi să nu veniţi, că s'ar supăra tare rău mirele.

Toma s'a uitat atunci cu coada ochiului la Rafilă şi a văzut că ea zâmbeste. Ii era pe limbă să întrebe de Tănase. Dar totuş n'a îndrăsnit, i-a fost ruşine, şi a zis cu glas domol:

— Ne-om duce de bună seamă, puteţi fi hodiniţi!

I-a părut rău, atunci îndată, că a făgăduit şi, după ce au eşit călăreţii din casă, sta gata

să fugă după ei și să le spuie că nu s'ar duce, mai bine orice...

Toată noaptea s'a svârcolit în pat, parc'ar fi fost culcat pe jăratec. Toate bățăile de cap, toate chinurile ce le îndura de o vreme încoace, îl năvăliră deodată și-l gâtuiră de par'că să-i scoată sufletul. În urmă, sleit de oboseală adormi hotărât să nu se ducă la nici o nuntă...

Dar a doua zi, când era de mers, și-a schimbat gândul.

— Să ne gătim, Rafilo, zise alene către nevastă-sa, că-i vremea să plecăm.

Rafila par'că știa ce gânduri îl toropesc și se uită la el plină de mirare:

— Ne ducem?

— Vezi bine c'om merge, dacă le-am făgăduit! răspunse Toma buimăcit, întorcându-se în altă parte.

— Fie cum vrei tu, Tomo! bâlbâi Rafila.

În sufletul lui Toma se aprinsese o poftă nebună să dea față cu dușmanul, să se învrăjbească cu toată lumea...

Și s'a îmbrăcat în hainele cele mai frumoase, în haine noi, cusute toate de mâna Rafilii. Și 'n vremea aceasta nu și-a luat deloc ochii dela nevastă-sa. O pironea cu privirea par'c'ar fi vrut să-i pătrundă până 'n adâncul sufletului, să-i citească gândurile cele

mai ascunse. Dar Rafila se îmbracă și ea repede, tăcută, și 'n fața ei nu se deslușea nici bucurie, nici întristare...

S'acum de când stau așa, gata de ducă? Toma par'că aștepta să zică ea ceva, să-l roage poate, iar ea tăcea și aștepta, smerită și liniștită ca un boboc de vâzdoagă în oala de lut, și 'n loc de bucurie, par'că o umbră de plâns îi îmbrobodea obrajii de zăpadă...

În sfârșit, Toma totuș gemu:

— Mergem, Rafilo?

— Cum crezi tu că-i mai bine, răspunse nevasta cu o voce stinsă.

— Dar dacă ești îmbrăcată?

— Iar mă pot desbrăca...

El o privi ținând 'n ochi și băgă de seamă că buzele ei, subțiri și umede ca două vrâstuțe de sânge, tremurau.

S'a sculat ca trăsnetul, și-a încheiat sumanul la gât și a pornit în pripă.

— Haidem!

În mijlocul uliței, însă, își aduse aminte că și-a uitat acasă ciomagul. Se întoarse fuga, bodogănind printre dinți:

— Semn rău!

Rafila îl aștepta în uliță... O răpăială de omăt se cernea prin văzduh, învăltoată când și când de suflări tăioase de vânt. Fărîmături de zăpadă, mărunte și înghețate, o izbeau

în obraji și-i alunecau în jos pe piept. Iși duse mâna la ochi ștergând câțiva picuri ce i se încurcă printre gene... Un fior rece o cutremură... Se simțea atât de stingheră în lume lângă acest bărbat dela care nu și-a auzit nici un cuvânt dulce, a cărui dragoste și desmierdări o înfricoșau. Și, aducându-și aminte în treacăt de celălalt, de mângâierile lui, de bucuriile și de fericirea lor de odinioară, viața ce trebuia s'o ducă acum îi părea mai neagră ca moartea...

Toma venea găfâind din casă, în mână cu un băț de cires, încrustat cu flori. Văzându-l, Rafila simți că i se sfredelește un fior de groază în inimă...

II

În toiul veseliei, toată casa clocotea ca un coș de albine când se apropie vijelia...

O ploscă înflorită trecea repede din mână în mână, acuș stoarsă, acuș iar plină. Nuntașii cu fețele învăpăiate, cu glasurile răgușite și aspre, horoiau un cântec, înăbușind aproape de tot îngânatul ceterelor celor pătru lăutari cocoțați pe vârful unui lădoiu, după ușe. Bucătăreasa, suflecată până în genunchi, cu obraji roșii și arși ca pojarul, c'o

lingură uriașă de lemn în mână, bălăcea în răstimpuri pe lângă mesele încărcate de mâncări și băuturi alese, chiuind și tropăind în hohotul oaspeților. La vatră, o țigăncușă toropită și uscată bătea și ea când și când din picioare scotocind prin oalele înșirate pe muchea cuptorului.

Acum se ridică Toma, din capul mesei, și întorcându-se către nașul cel mare, îi închină cu o voce astâmpărată:

— Să-ți dea Dumnezeu sănătate și viață, să mai poți sărbători multe zile de praznic! Și să ție Dumnezeu pe finii d-tale să trăiască și să 'nbătrânească și să se aibă dragi... mai dragi de cum se au alții!

— Mulțumim, Tomo! Să trăiești tu și să-ți trăiască și nevasta! Să vă dea Dumnezeu noroc și bucurie!—răspunse nașul cu glas înălțat, apoi după o scurtă tăcere, adăogă mai potolit: Ți-a dat Dumnezeu o femeie ca un înger, numai să fiți sănătoși...

Toma îi aruncă o privire nedumerită, par'că i-ar fi fost teamă că-l ia peste picior.

— Numai să vă ție Cel de sus pacea și liniștea casei!—urmă nașul tot mai domol, și vorbele lui erau călduroase și blânde, ca un vânt moale de primăvară.

— Așa, așa—făcu Toma aducând repede gârliciul ploștii la gură și trăgând o dușcă

zdravănă. Așa!... Femeia-i bună, numai dracu-i rău!...

Și începu a râde gros, ștergându-și buzele și mustățile cu mâneca cămășii.

Se arătă voios ca un copil neostoit, dar de câte ori se deschidea ușa, se cutremura și se înfiora, par'că l'ar fi mușcat un șarpe. Simția și știa hotărât că are să mai vină, că trebuie să mai vină cineva.

Cât fusese drumul de lung, din Măgură și până aici, s'a tot frământat. Il vedea par'că pe Tănase venind într'un ropot pe urma lor, și se uita deseori îndărăt dacă nu-i ajunge din urmă? Nevăzând nimic, se mângâia, zicându-și că Tănase o fi mers mai înainte...

În creerii lui se plămădeau fel și fel de gânduri, se învălmășeau fel și fel de planuri. Un glas lihăit îi șoptea par'că neîncetat cuvinte urâte, îl întărâta, făcându-l să-și grăbească pașii...

Când au ajuns la casa cu nunta, s'a mirat grozav că Tănase nu era acolo. S'a uitat cu deamănuntul împrejur; dar nu l'a zărit... În clipa dintâiu a simțit par'că un fel de durere, dar apoi a tresărit ca deșteptat dintr'un somn adânc, și o adiere caldă i-a netezit inima ca și când i s'ar fi luat o piatră de moară de pe suflet. A răsuflet odată din greu și a intrat uitându-se în grabă, pe-a furișul, la

Rafila. Femeia era ca marmora...

Totuș, după ce s'a mai desmeticit puțin din bucuria dintâi și a început iar a se gândi, simțea că Tănase tot o să vie, și-l aștepta cu tot dinadinsul, cum așteaptă oamenii cei bătrâni și neputincioși, moartea.

Și pe la sfârșitul mesei, când era veselia mai aprinsă, iacă, se deschise ușa și în prag se ivi Tănase. Era un flăcău înalt și drept ca lumânarea, cu o mustață neagră-cărbune, răsucită ca sfredelul, cu ochi mari și dulci, ca de copil nevinovat.

Dădu binețe și se așeză tocmai față 'n față cu Toma.

— Să dea Dumnezeu bine, Tomo!

Toma dărdâi apucat de friguri. I se păru că deodată toată casa începe a se învârti nebunește, sălbatec, numai ei doi, el și cu Tănase, rămân neclintiți, privindu-se cu priviri ucigașe.

— Pozna l'a adus aici... pozna, de bună seamă,—murmură Toma.

Și d'aici încolo tot cheful i se duse ca și când i l'ar fi luat cineva cu mâna. Fața i se încruntă repede, apoi i se îngălbeni ca unui mort. În zăpăceala ce-l cotropea, se ridică fără veste cu gândul să iasă afară, dar, rușinat de slăbiciunea aceasta, se mototoli iarăș pe laviță.

Ii veni în minte femeia. Iși aplecă capul și, așa, se uită la dânsa. Două pete de sânge se revărsaseră pe obrazii Rafilei, și 'n ochii ei, ațintiți asupra lui Tănase, lucea o văpaie neobișnuită.

În mintea lui Toma acum începură a se învâltori și a se sbate toate plănurile făurite până aici, ca un șuvoiu de flăcări învrăjbite. Incet-încet simția cum se încheagă toate într'un mănunchiu de foc, care-l îndeamnă și-i dă putere...

— Pozna l'a adus aici... pozna, de bună-seamă...

Tănase râdea, văzându-l atât de încurcat, iar râsul acesta îl durea pe Toma, par'că i-ar fi străpuns carnea cu cuie ruginite.

— Noroc bun, Tomo!—strigă Tănase în gura mare. Ați mai venit și voi?

Toma nu răspunse nimic. Auzia limpede glasul, dar cuvintele îi sunau neînțelese ca dangătele clopotelor trase 'n dungă... Deodată îl pătrunse o voce moale ca mătasea, o voce subțire și blândă ca o mângâiere de dragoste.

— Am venit, Tănase, și noi, la nuntă... Da și tu ai venit?

Era glasul Rafilei.

— Păi ce să facem? Ia-așa ca cei holtei... Ne băgăm nasu 'n toate oalele — zise Tănase, ș'apoi se întoarse iar spre Toma și începu a

râde cu un răs prefăcut, care-l șfichiuia ca și când l'ar fi lovit cu bice.

— Ha, Tomo?—zise iar Tănase.

Toma căscă larg gura par'c'ar fi voit să scoată o puzderie de sudălmî, dar limba-i era amorțită și lipită de cerul gurii și nu putu rosti nici o vorbă... Făcu un semn desperat cu capul...

Apoi îl străbătu un fior rece. Simția că se face de răs la oameni purtându-se astfel... Iși luă dar inima în dinți și hotărî să nu mai ia în seamă nimic în astăseară. A simțit el dinainte că Tănase va veni, a știut el că trebuie să vie... acum i s'a împlinit așteptarea. Ce să se mai facă de răs?

Se începă jocul...

Întâi o pereche, apoi alte trei și iar altele, încât bubuiău podelele sub tropotele lor. Foșnetul poalelor înăsprite și chiuiturile se amestecau cu sunetele de vioară, cu fumul albăstriu de tutun, cu mirosul de mâncări și de oameni...

Toma ședea într'un ungher, dus pe gânduri. Fața lui era buhăită, ochii eșiți din orbite, părea că trage de moarte. Ședea așa, cu privirile țintă în gol, iar înaintea lui puhoiul de oameni se frământau cotindu-se cu nepăsare.

Rafila sta în picioare lângă el, un tranda-

fir alb în umbra unui pom sălbatec, uitându-se la cei ce jucau, cu ochii scânteietori, rușinată că dintre nevestele de vârsta ei numai ea nu joacă...

De departe, dintr'un colț al casei, Tănase se uita la ea. De câteva ori pornise spre dansa, dar după câțiva pași iar se oprise. Mai târziu însă începu să se apropie încet, strecurându-se prin mulțime până ce ajunse în preajma ei. Apoi iar stătu pe loc și se dădu câțiva pași înapoi... În sfârșit nu se mai putu stăpâni. Iși încheiă pieptarul și se duse drept la Rafila.

— Rafilo, vii la joc?—întrebă cu voce slabă, tremurătoare.

Femeia se uită la Toma. Dar el nu zise nici câr par'că n'ar fi auzit nimic. Numai ochii îi licăreau ca două mărgele de sticlă. Pe Rafila o înspăimântară licăririle acestea și nu îndrăsni să răspundă.

Așa stătură un răstimp tustrei, nemișcați, ca niște oameni de ceară.

Pe urmă Tănase întrebă iar, acum mai răspicat:

— Rafilo, auzi?... Vii la joc?

Rafila atinse pe bărbatu-său ușor pe umăr. Toma tresări ca ars, se uită buimăcit când la unul când la cellalt, apoi zise cu glas răgușit, șters:

— Du-te... du-te, ce mă mai întrebi?

Se uită cu băgare de seamă după ei și văzu cum o prinde Tănase de mijloc și cum o trage spre el. Văzu cum își odihnește femeia lui brațele pe brațele lui Tănase, cum își încolăcește mâinile pe grumajii lui, cum se lipește de el. Vedeă bine că fețele lor strălucesc de o bucurie pătimașă. Și iată, acum povestesc... Tănase îi spune ceva, dar ea nu-l aude. Tănase își pleacă obrajii spre obrajii ei parc'ar vrea să o sărute și ea zâmbește dulce și două ruji purpurii i se aprind pe față...

Lui Toma i se pare că toată lumea e scaldată în sânge, că toate se tulbură și se schimbă într'o uriașă baltă mohorâtă. O mână groasă, noduroasă se apăsă pe umărul lui și un glas răgușit și tremurat îl izbi în urechi:

— Nu te uita la ei, Tomo!... Lasă-i în pace să se veselească și nu te mai uita la ei!

Toma se întoarse speriat, ca un hoț prins cu ocaua. Un om sălbatec la căutătură sta înaintea lui și zâmbea batjocoritor. Era Gavrilă Boroiu. Se lăsase alene pe laviță lângă Toma și începu să-l cumintească.

— Femeia e bună spânzurată, auzi tu Tomo?... Așa-i cum îți spun eu, degeaba crezi tu c'ășa-ș'ășa... Din femei se trag toate fărădelegile și toate păcatele lumii...

Se opri o leacă așteptând par'că vre-un îndemn din partea lui Toma. Acesta însă nu zise nimic.

— Măi Tomo! Tu ești prost! Zău că ești prost, că tu nu știi de ce să te apuci... Dreptu-i?

Il înhăță pe Toma de umăr și-l scutură, privind-l drept în ochi:

— Dreptu-i?

Toma se clătină, întoarse fața și nu răspunse.

— Mă!—începu iar Boroiu. Ce te uiți tu atâta la ei? Ce te tot uiți? Ce folos să te uiți? Ascultă ce-ți spun eu, — adăogă apoi, după o scurtă tăcere, cu glas mai lin,—ascultă ce-ți spun eu, că io-s om pățit și umblat în lume... Eu am prins-o odată pe-a mea, pe cea dintâi, am prins-o tot așa, ș'acolo pe loc am sugrumat-o... Ce te frământă tu atâta?... Am șezut un an în temniță și iată-mă!...

Toma îl măsură înspăimântat, apoi se depărtă încet de lângă el.

— Mă, auzi?—îi șopti Gavrilă apropiindu-se iar. Ia seama ce-ți spun eu!... Spânzurată-i bună femeia, da spânzurată cu picioarele 'n sus...

Toma dădu din cap tăgăduitor. El știa bine ce vrea el să facă, dar nu îndrăsnea încă s'o facă. Degeaba îl oțelea Boroiu, el știa ce știa.

Și cu cât îl povățuia mai dinadins Gavrilă, cu atât vedea mai limpede ce vrea să facă, cu atât se întărea mai mult în hotărârile lui.

— Femeia-i iad, măi Tomo, femeia-i drac împelițat,—îi spunea Boroiu, iar Toma răspunse într'un târziu:

— Bărbatu-i de vină, Gavrilă!

Și acum deodată par'că se simțea mai bine. D'aici încolo se uită liniștit la cei doi și nu se mai amărî dacă-i vedea șoptindu-și. Iși zicea mereu, c'un zâmbet searbăd pe buze:

— Bărbatu-i de vină!...

Și mai târziu când conteni jocul pentru o clipă, el însuș a început vorba cu Tănase. S'au întrebat de sănătate și au povestit ca doi prieteni buni, au povestit întocmai cum povesteau odinioară când erau amândoi holtei, când încă nu era între ei nimic.

— Voi când vă duceți acasă?—întrebă printre altele, Tănase.

— Om porni și noi colo spre amiazi, dacă s'o mai potoli gerul,—răspunse Toma adăogând repede: Da tu?

— Păi știu eu? M'aș duce ș'aș și rămânea... Nu știu cum ar fi mai bine...

— Hai să mergem împreună!—zise Toma repede.

Tănase stătu o clipă pe gânduri. Iși acoperi ochii cu dosul palmei uitându-se prin-

tre degete la Rafila. Nevasta sta deoparte cu fața îmbujorată, ademenitoare ca o zână din povești.

— Bine!—strigă însfârșit Tănase vesel.

S'apoi jocul începu iarăș, mai sgomotos și mai pătimaș, ca un vârtej de dragoste.

III

Intr'amiazi frigul se desmorți. Cetele de nouri plumburii se răslețiră, desvălind pealocuri, în văzduh, pete luminoase albastre. Printr'o crăpătură destrămată, scarele de iarnă își vârî obrajii aprinși, așternând o spoială rece, strălucitoare, deasupra pământului îmbrăcat în haină albă...

Rafila și cei doi bărbați, cotoșmăniți bine în haine călduroase, pășeau înainte pe drumul ghețos ce șerpuia printre strâmtorile Poienii. Zăpada scârțâia sub tălpile lor ca cobitul unei paseri a morții.

Mai aveau o postată bună până 'n Măgură.

Toma mergea înainte, sprijinindu-se în bățul de cireș, cu pași mari, grei, cu capu 'n pământ, par'că toată grija lui ar fi fost să nu alunece. Mai în urmă veneau ceilalți doi, tândălind și povestind cu glas domol. Din când în când își grăbeau mersul ca s'ajungă pe Toma, dar apoi iar rămâneau în urmă.

Și după o vreme, cerul începu iar să se posomorească...

Nouri cenușii se tolăneau prin văzduhul înăbușit, gata-gata să se rostogolească pe pământ, măturând în treacăt crestele dealurilor din preajma drumului. Fulgii se legănau în aer, căzând fără sgomot și lățindu-se peste straturile de zăpadă sfărâcioasă.

Vuete de vânt alergau, în răstimpuri, prin pădurile moarte, scuturând sălbatec crengile copacilor desbrăcați...

Toma înainta din ce în ce mai repede, lăsând pe cei doi departe în urmă, încât acum nu mai auzea nimic din vorbele lor... Sângele îi fierbea în vine. Ii era cald așa că trebui să-și descopce sumanul la gât... Și, când și când, pumnii i se încleștau strașnic par'c'ar fi strâns pe cineva de beregată.

Un șir lung de plopi bătrâni străjuiau drumul. Capetele lor se închinau vâjiind când încoace când încolo... Deodată, o creangă neagră, uscată, ca o mână uriașă de om, se rupse țipând ascuțit și căzu tocmai înaintea lui Toma...

Toma stătu locului și se uită repede înapoi.

Tănase venea încetinel cu Rafila, mână în mână, ca doi logodnici. Omătul le pălmuia obrazii, dar ei totuș par'că zâmbeau.

Inima lui Toma începu a svâcni să ples-

nească. O auzea limpede cum se izbește de coaste, ca peștele 'n undiță. Simțea cum îi clocotește sângele ca într'o căldare. Și un glas îl îndemna mereu din lăuntru.

— Acum!... Acum!... își zise Toma încet.

A sărit repede la Tănase și l'a prins de gât.

— *Amu* să ne răfuim, Tănase!

Rafila se aruncă orbește între ei, dar o mână de fier o svântură așa deacolo, încât căzu mototol la poalele unui plop găunos. D'aici trebui ea să vadă cum învinețește Tănase în mâinile lui Toma, cum îi cade căciula din cap, cum i se îngroașă vinele pe la tâmples și pe frunte. Ea închise ochii plină de groază.

Un geamăt dureros, slab, prelungit bâjbâi prin aer, apoi niște gâfâituri grele, și 'n urmă și acestea se împrăștiară pe aripile vântului șuerător...

CUPRINSUL :

BIBI	5
CÂNTECUL IUBIRII	21
NOROCUL	33
TALERII	43
CEARTA	57
GLASUL INIMII	67
SOACRA SFÂNTULUI PETRU	77
VRĂJMAȘII	87
IDILĂ DELA ȚARĂ	95
OFILIRE	105
BARBA	117
ȚĂRANUL ȘI COASA	125
RĂFUIALA	135

... CARTEA ACEASTA S'A
TIPĂRIT ÎN ATELIERELE TI-
POGRAFIEI „CULTURA“ (STR.
CÂMPINEANU 15, BUCUREȘTI)
ÎN ANUL 1919, LUNA IANUARIE

BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ "CAROL I"
BUCUREȘTI